POHJATUULI

Mutta viimein toki myrsky heikenevi,
Masentuvi aalto, käyden lepoon taasen,
Ilman rantoihin pois pakenevat pilvet,
Taivas kirkastuu ja aurinkoinen nousee,
Hymyellen niinkuin isä lapsillensa.
„Terve elon, toivon lähettiläs, terve!"

Aleksis Kivi

15–16 1934

SYYSKUU

POHJATUULI

Toimisto:

Helsinki . Rehbinderintie 5—7 B . Puh. 34 395

Lehti ilmestyy joka kuukauden 15 ja viimeinen päivä.
Tilaushinnat 1/1 vk. 48:—, 1/2 28:—, 1/4 15:—, ulkomaille 75:—.
Irtonumerot 4:—. Ilmoitushinnat 1/1 sivu 1000:—, 1/2 550:—, 1/4 350:—, 1/8 200:—.

Taloudenhoitaja tavattavissa joka päivä klo 12,30—13,30
Puh. 34 395. Rehbinderintie 5–7. B

30. 9. 1934

SISÄLTÖ

POHJATUULEN

seuraava numero ilmestyy

lokakuun 15 p.

POHJATUULI on tulevaisuutta luova sivistyslehti. POHJATUULI kulkee alati selvenevää määrätietoisuutta kohti. POHJATUULI herättää ja valtaa itselleen alati uusia lukijoita. POHJATUULTA täytyy lukea hitaasti, vähän kerrassaan, mutta lukea tarkkaan jokainen kirjoitus, lukea tunteen herkistämänä ja senjälkeen a j a t e l l a. POHJATUULI katsoo yli sairaan, harhautuneen nykyhetken.

Pohjatuulen lukijat ja asiamiehet!

Jokainen Pohjatuulen lukija, joka tajuaa tällaisen lehden tarpeellisuuden ja siis tahtoo, että tämän lehden tulee elää ja voimistua, tekee ainoan mahdollisuuksiinsa kuuluvan avun ryhtymällä aktiiviseen työhön ja hankkii tälle lehdelle vähintäin yhden uuden tilaajan.

Pohjatuulen asiamiehillä on suuri tehtävä. Se työ, mitä olemme aloittaneet, on hidasta ja vaivalloista, kuten kaikki, todellinen tulevaisuutta valloittava pohjan perustamistyö. Siksi rohkenemme luottaa, että asiamiehet toimivat innokkaasti asiamiespalkkioiden pienuudesta huolimatta.

POHJATUULI

UUDELLE TAIPALEELLE.

Tämän numeron ilmestyminen merkitsee rajapaalua Pohjatuulen historiassa, — tienviittaa ylöspäin uudelle taipaleelle.

Pohjatuulen herätti elämään nuorukaisten intomielinen usko. Koettu taival on kuitenkin osoittanut, että julistus, lupaukset eivät pitkälle kanna ellei ole kestäväksi havaittua pohjaa, jonka varaan rakennus on pystytettävä. — Kulunut vuosi on ollut tuon perustan rakentamista. Monta suunnitelmaa on näyttäytynyt kantamattomaksi, mutta jokainen vaihe lehtemme elämässä on vienyt vain alati lähemmäs alkuperäistä aatettamme. On selventynyt tieto, kuinka h i d a s t a on kaiken kestävän rakentaminen.

Pohjatuulen katseen edessä on kuluneen kauden aikana työn vakavuuden tajuaminen alati syventynyt. Näemme ajassamme kaikkien siirtymäaikojen tuntomerkit, harhautumisesta ja vielä uusien päämäärien hahmoutumattomuudesta johtuvan ihmisten sisäisen kärsimyksen. Mutta kuka uskaltaisi väittää, että aikamme luonne olisi pelkkää rappioajan luonnetta? Eikö juuri probleemien runsaus todista itseään jatkuvasti uudistavaa elämää? Näinhän jokaisen aikakauden täytyy luoda itselleen omat piirteensä.

Ihmisen tajunnassa elää kahden vallan, hyvän ja pahan ikuisen kamppailun selvittämisen pakko, taistelu selkeyteen, taistelu eetillisesti kestävien arvojen saavuttamiseen. Siksi ei voida koskaan kylliksi tehostaa siveellisen kasvatuksen ja ennen kaikkea moraalin velttoudesta kohottavan kurin välttämättömyyttä. Näin koko kansan ja jokaisen yksilön omakohtaisessa sisäisessä elämässä.

Aikakautemme etiikan perustavana piirteenä näemme pyrkimyksen kohota pois pelkästä, jo vuosisatoja länsimaista siveysoppia leimanneesta materialistisesta hyötymoraalista. Näin syntyvät aina uudet katsomukset, uudet aivot, uudet tavoittelun päämäärät —. Jokainen arvojenoppi on vaativaisuuden oppia. — Vai mitä ovat arvot, joita ei ilmennä tunnustajansa tekojen jokapäiväinen elämä? Valhetta, joka johtaa yhä komplisoidummalle nihilismin tielle. Nykyhetken Eurooppaan katsahtava näkee kaikkialla myös sosiaalisen elämän alueella uuden rakentumispyrkimykset. Näin on omassa maassammekin.

Se kansanliike, jonka väreille uskollisena Pohjatuuli tahtoo jatkaa tietään, on ennen kaikkea tulevaisuuden liike. Olemme vakuutettuja, että sen selkeneviin päämääriin on ennenpitkää yhtyvä koko kansamme vastuuntuntoinen parhaimmisto. Näiden näkemysten innoittamana Pohjatuuli lähtee jälleen taipaleelle.

E i n o M i k k o l a, vastaava toimittaja.
Wecksellintie 8, puhelin 38 220. Tavat. kotonaan 17—19, tiistaisin ja perjantaisin 19,30—21.

TOIMITUSSIHTEERIT

Y r j ö K o i v u k a r i, Puhelin 34 395.
E r k k i R a n t a l a i n e n, Puhelin 32 510.

I. M. V a r o m a, taloudenhoitaja. Toimistossa 12,30—13,30.

T o i m i s t o: Rehbinderintie 5—7, puh. 34 395. Avoinna 11—13.

Aleksis Kivi.

Samalla tavoin kuin yksilö kehittyy yhteisö, kansa vähitellen henkiseen tietoisuuteen itsestään, asemastaan samanarvoisten yhteisöjen keskellä, tehtävästään. Tämä herääminen on toisina aikoina hidasta kulkua kohti selkeytymistä, toisinaan on tempo kiihkeä, kuin olisi yhtäkkiä saavutettava se, minkä kansallistunto näkee korkeimpana ilmenemismuotonaan.

Ne kymmenen vuotta, joihin sisältyy Aleksis Kiven työ suomalaisen kulttuurin palveluksessa, muodostavat Suomen kansan elämässä vaihdekohdan, jolloin kauan torkuksissa maannut, itseään epäilevä, ulkomaailmaa arasteleva, mutta vapaudenkaipuussaan alkuperäisen villi suomalainen mieli mursi sitovat kahleet. Syvältä kansansielun uumenista tunkivat esiin samat elämisen oikeutta vaativat henkiset voimat, joiden olemassaololla Kalevala muutamia vuosikymmeniä aikaisemmin oli koko maailman hämmästyttänyt. Suomen kansa löysi itsensä.

Vaikka Aleksis Kiven tuotannossa voidaankin osoittaa eräitä yhtymäkohtia aikaisempaan suomalaiseen kansalliskirjallisuuteen, ennenkaikkea Runebergiin, on se syvimmältä osaltaan noussut itsenäisenä suomenkielisen kansan elämäntunnon pohjalta ilman mitään esikuvia. Perusaineksiltaan liittyy se siihen ajattomaan ja paikattomaan ihmiskuvaukseen, jota edustavat Dante, Cervantes, Shakespeare. Suomen kansa on Aleksis Kiven kautta osallisena ihmishengen yhteisessä taistelussa kohti sisäistä vapautta, kirkastumista.

Aleksis Kiveä ei hänen aikansa johtava sivistyneistö ottanut vastaan. Ellei hän olisi kohdannut eräitä silloisen henkisen tason ylittäviä persoonallisuuksia, olisi hänen tuotantonsa osaksi tullut sama kohtalo, mikä hänet itsensä tavoitti. Siinä innostuksessa, jolla Suomen kansa valmistautuu viettämään Aleksis Kiven syntymän satavuotisjuhlaa, lienee hiven omantunnontuskaa. Mutta siitä huolimatta tahdomme kysyä: Miten Suomen kansa kohtelisi Aleksis Kiveä, jos hän nyt eläisi?

Aleksis Kivi näki kansansa yhtenä ja yhtenäisenä. Hänen kuolemansa jälkeen on Suomen kansa kokenut raskaita päiviä, jotka ovat sen rikki raadelleet. Ulkopuolelta rajojen on tullut vaikutuksia, jotka ovat synnyttäneet luokkaeroja, vihaa ihmisryhmien välille, kunnes veli on noussut veljeään vastaan. Tuo veljesviha ei ole hävinnyt. Hymy, jonka Aleksis Kivi näki kotomaamme äidinkasvoilla, on jähmettynyt.

Mutta me nuoret, jotka tunnemme suonissamme uuden ajan polton, uskomme aikaan, jolloin kansamme on yhtenäinen, Suomemme suuri. Emme ajattele sitä, vaaditaanko sen ajan kehittymiseen vuosisata tai — vuosituhat. Kerran kokoontuu kansamme kokonaisena sen runoilijan ympärille, joka kärsimystenkin keskellä uskoi kansaansa ja isänmaahansa.

E. M.

Pohjatuuli.

Aleksis Kivi.

Syyskuun päivä on ja raikas pohjatuuli
Vuorten harjanteilta huminalla kiitää,
Pilvivuorii harmait' alas kiiritellen
Pimentolan summast' maasta. Hurja leikki
Onpi taivaan kannen alla: sumutornii
Siellä nousee, kaatuu, koska taistelevat
Sotasankarit ja hirveet lohikärmeet.
Ankarasti Tapiolan kannel kaikuu,
Lempeen koivun seppele, se kellastunut,
Alas riistotaan ja sinkoilevat lehdet
Ympär' avaruutta, koska syksyn myrskyt
Pauhaa, riehuu, kosket kuohuvina jyskyy,
Paimen-savu niitun kantoselta töyräält'
Korkealle kiertoilee ja kurkiliuta,
Niinkuin lumireki, sineyttä kyntää,
Kiirehtien päivän maihin helteisihin.
Ulos kohti pohjaa nuorukainen lähtee
Temmellykseen myrskyjen, ja sydämmensä
Urheasti sykkyy, ylös rintans kohoo,
Hengittäen ilman viileätä virtaa,
Niinkuin hauki veden väljän aaltoo nielee,
Koska pahtehesta pataman hän pääsee.
Uljaasti hän astuu, kultanummen povi
Alla kumahtelee; ylös kunnahalle
Käyskelee hän vastavirrass' pohjatuulen.
Ja hän seisoo viimein kunnaan kiirehellä,
Josta katse kauas Pohjolahan ehtii;
Näkeväsi luulet tarinojen mailman,
Sintävän siell' Lapin sammaleiset vuoret.
Jalon kartanon myös näet ja sen ympär'
Halaviston juhlallisen, kumarrellen tuuless';
Neito nuori, ihana kuin kevät-aamu,
Väikkyilevi halaviston himeydess',
Ruusu kauniin kartanon tän kukkatarhass'.
Kenpä poimasee tän ruusun? Kelle suotiin
Onni häntä kiinnittämään povehensa?
Nuorukainen, joka kunnahalla seisoo
Tuimass' pohjatuuless', neidon lemmen voitti.
Lakkaamatta yhdess' heidän sieluns' käyvät
Sekä laaksoiss' että vuotehella pilvein
Ijankaikkisuuden sini-tanterella.
Kaunis ruusu halavien hyminässä
Päänsä uneksuen alas kallistavi,
Unissansa hymyilee, ja nuorukainen
Pohjatuuless' kultanummen kunnahalla
Ylös päänsä nostaa, otsans kirkkaast' loistaa,
Ja hän lausuilevi hourauksess' lemmen:
Riehu, onnen tuuli, raikas pohjatuuli,
Riehu vapaast' ympär' poskieni tulta,
Puhaltaen kultain kotokartanosta.
Hänen näin, terävä on lemmen katse,
Niinkuin säde kesäpäivän auringosta.
Neidon näin, hämärässä yrttitarhan
Korkeen halaviston suojass' käyskelee hän
Ylkääns muistellen, ja keltakiharansa
Loiskeilevat tuiman tuulen siipein alla.
Riehu, onnen tuuli, raikas pohjatuuli,
Riehu vapaast' ympär' poskieni tulta,
Puhaltaen kultain kotokartanosta.

Sallimus-uskosta.

Idän ja Lännen vastakkaisuus.

Erkki Rantalainen.

I.

Lieneekö maailmassa kansaa tai yksityistä ihmistäkään, jonka elämä ei edes hämärästi olisi heijastellut uskoa »Kohtalon voimiin». Selvimmin kuvastuu tuo olemuksemme maanalaisimpia juuria koskettava taipumus kansojen uskonnollisissa ilmaisuissa ja tarustoissa. Ihmisellähän on vallan merkillinen, ylitse kaikkien järkevyysperusteidenkin valtansa näyttävä suuntautuminen alati irrationaliseen, käsittämättömään maailmaan, jossa asuvat oman maailmamme ohjasten pitäjät, jumalat ja demoonit. Elämäämme määräävien, meitä välttämättömyydellä hallitsevain voimain tuntu, se se leimaa yhtähyvin Afriikan sisimmän maan villin kuin — omituisesti magillisuutensa kätkeneenä — kulttuurikansojenkin elämää vielä tänä päivänä. Erot ovat vain aste-eroja. Vai eikö nykyajan sivistyneinkin eurooppalainen usein usko milloin tähtien ja taivaan asentoihin hänen syntymänään tai »hyviin ja pahoihin» enteisiin — ehkäpä kulkiessaan asfaltilla laskettuja korkeiden kivimuurien varjostamia katuja pitkin —? Sanotaan sellainen on sairasta, pakkoneurooseja, hysteriaa y.m. Miksi ei, onhan kulttuuri-ihminen näin asian t u l k i n n u t —! Mutta katsahtaessamme villin enemmän avoimen ja alati leimaavasti esillä olevan magian elämään, ovat ilmiöt itseasiassa aivan samoja. Ja hänkin t u l k i t e e nuo sielunsa ilmaukset, tulkitsee ne vain selvästi ulkopuolta itseään tulevien voimien, jumalien ja demoonien merkeiksi. Kaikki tuo on kohtalo-uskoa. Se vain esiintyy erivahvuisena. »Paha enne» on kohtalon aavistelemista, niin on villille, myös sairaus, onnettomuus, kuolema, vieläpä huono viljan kasvu ja metsästysonnikin. Taikojen ja magian maailmaa on hänen koko elämänsä. Mutta tämä ei vielä ole varsinaisen kohtalo-uskon ilmenemistä. Loitsut ja taiat voivat muuttaa kohtalot, ovat olemassa juuri sitä varten. Kehittymättömäin uskontojen kohtalo-usko näet ei ole fatalismia, sillä se ei tunne Yhtä ja kyllin korkeaa Kohtalon säätäjää. Yksi kaikkea hallitseva kohtaloiden kirjoittaja, häneen uskominen tavataankin oikeastaan vasta kulttuurellisen ihmisen psykologiassa selvänä. Mutta tässä eroavat ehkä syvimmin itämainen ja länsimainen mentaliteetti toisistaan.

Idän mentaliteetin puhtain ja luonteenomaisin ilmaisu on tuo kohtalo-uskon kärjistynein muoto, fatalismi. Mutta Idän näemme elävänä edessämme monipiirteisemmissä ja rikkaammissakin tulkinnoissa. Kaikki Sallimuksen kädestä ottaminen, kaikki äärettömän, olevaista läpäisevän ykseyden opit ovat Idän henkeä. Itä luo elämänkatsomuksenaan voimakkaasti sitä leimaavaa korkeimman arvovallan alle sokean alistumisen uskoa. Idästä on Kohtalo kotoisin. Sieltä myös suuret monoteistiset, samoinkuin panteistisetkin uskonnot. Ja Idän siveysoppi, sekin on saman mentaliteetti-pohjan luomaa. Sen perustana ei milloinkaan ole yksilöllisyyden arvo, eikä sen päämääränä yksilöllisyyden kohoaminen omat erikoispiirteensä jalostuneimpiin hioutumiinsa kulkenut persoonallisuus, vaan päinvastainen: yksilöllisyyden rajat häivyttävä, kaikkeus-oleminen, minästä luopuminen, elämää kieltävä, askeettinen maailman ykseyden etsintä. Tämä eräältä puolelta (esim. Intia) ja toisaalta, oikeastaan sekin samaa pohjaa ilmaiseva, sekä maallisten että taivaallisten auktoriteettien valtava palvonta. Tätä ehkä kunnioituksen tunteeksi kvalifioitavaa korkeamman palvontaa ja sen kaikessa löytämään tähtäävää uskoa, ylimmäksi hyveeksi kohotettuna, emme sitäkään löydä puhtaana länsimaiselta kulttuurimaaperältä. Niinpä onkin Itä myös hallitsija-yksinvaltain äärimmilleen luoja. Samoin kaikkein konservatiivisimpain kansan tapain »ikuinen» säilyttäjä. Idän henki ei tunne sanaa kehitys, ei sanaa individualismi tai jo vanhan Kreikan sofistain lausetta »ihminen on kaiken mitta». Idällä on Kohtalonsa, Yhdet Jumalansa, kaiken Säätäjät. Sillä on moraalin yleiset normit ja uskonsa niihin. Niin myös jumalina valtikkaansa kantavat kuninkaat ja esi-isien henget ja muistot. Jokainen sen moraali on jotain y l e i s e s t i kieltävää, y l e i s e e n sulautumista tahtovaa, elämän biologista vapautta rajoittavaa, sitä vieroksuvaa, sitä tuntematonta. Idästä on lähtenyt jokainen elämää kieltävä, tekojen maailmaa karttava oppi. Puhtaimmillaan Idän henki on »ikuisen muuttumattomuuden», kaiken ennalta ja valmiina olemisen henkeä. Idän viisas on viisain silloin, kun hän sielunsa syvyyksissä unhoittaa itsensä, oman erikoisen yksilönsä, antautuu Jumalan katoamattoman ja taivaallisista korkeuksistaan katoavaista Sallimuksena hallitsevan Ykseyden katseluun. Hänen kädestään Itä ottaa kaiken, hän Yksi se kaiken säätää — tai on jo ennalta säätänyt — ja lähettää ohjeensa tänne pahuuden tai tietämättömyyden maailmaan. Vain h ä n e n tahtonsa täällä toteutuu, ilman sitä ei mikään ja pyhistä kirjoista tai viisailta Idän ihminen oppii ne opetukset, jotka yleisten, kaikkien kuljettavain valtateiden tavoin johtavat jokaisen suuntansa noudattajan saman Iäisyyden taivaisiin. — Mitä on tämä kaikki? Eikö uskoa Sallimukseen, uskoa Yhteen, kaiken jo ennalta muuttumattomaksi asettaneeseen Jumalaan ja uskoa tämän Jumalan ihmisille antamiin, ainoisiin perille kuljettaviin säädöksiin, uskoa sinetöityyn Kohtalo-kirjaan —? Siihen ei yksilön omalaatuisinkaan kamppailu luo yhtään piirtoa lisää, siihen ei ainoakaan muutos ole mahdollinen, ei ainoakaan uuden kehityshäivä. Kaikki on siinä valmista ja vääjäämätöntä. Luominen on kestänyt yhden päivän tai tuhannen vuotta. Sitten on se päättynyt — ja Yksi lepää työstään, lepää ikuisuuksista ikuisuuksiin —. Niin syvimmältään Idän ihminenkin, hän tuntee tiet, tuntee oikean moraalin, näkee Salliman sormen koskettavan kaikkea ja hänen viisautensa syventyy mietiskelyyn, syventyy yhtymään Kaikkeuden valmiiseen käsittämättömyyteen, — tai ei mietikään, uskoo vain — Kohtaloon!

Entä Länsi? Sen mentaliteetti? Länsi on luonut individualismin ja kehityksen, luonut yksilön arvon ja eetillisen persoonallisuuden idean. Sen hengestä on noussut maailman äärettömäksi moneudeksi tajuaminen, totuuksien muuttuminen, määrättömäin kehitysten sarjat ja

(Jatk. siv. 257)

Nykyhetken tilitystä.

Kansallissosialistinen Saksa.

I.

On luonnollista, että oman maansa poliittisia oloja tarkastava vain harvoin kykenee saamaan täysin objektiivista kuvaa määrätystä tapahtumasarjasta. Siihen tarvitaan paitsi rehellisyyttä kyky etääntyä kauemmaksi tarkasteltavasta objektista, niin että se näkyy mahdollisimman pitkässä perspektiivissä. Tällainen perspektiivi on itsestään olemassa ulkomaihin nähden, tarkastelija voi helpommin nähdä syy-yhteyden olojen kehityksessä. Tällöin on tärkeintä vetää tapahtumisen moninaisuudesta esiin nimenomaan se, mikä on positiivista, eteenpäinvievää, suuntaanäyttävää. Tällainen tarkastelutapa on sopusoinnussa käsityksen kanssa, että jokainen kansa järjestää omat olonsa omalla tavallaan, joka on sille luonteenomaisin, luonnollisin.[1]

Kun tässä suhteessa tarkastamme ulkomaiden asennetta nykyiseen Saksaan nähden, on tuloksena syvä pettymys. Kaikkialla kielteistä, syyttävää suhtautumista kansaan, jota aikaisemmin on kunnioitettu ajattelija-kansan nimellä, jonka panos eurooppalaisessa kulttuurissa kestää vertailun minkä kansan kanssa tahansa, joka kykeni parikymmentä vuotta sitten seisomaan vuodesta vuoteen koko muuta maailmaa vastaan. Kaikki se, mikä mahdollisesti on ollut inhimillisesti heikkoa, huonoa, erehdystä — Ruskea kirja — vedetään esiin, sitä huudetaan toreilla ja turuilla, visusti vaietaan siitä, että monimiljoonainen kansa yksimielisenä, 90-prosenttisena on elämässään astunut uuteen vaiheeseen, joka sille merkitsee pelastusta, nousua ja mahdollisesti koko maailmalle uusien arvojen rikkautta.

Tämä syytöksen ja halveksunnan ääni ei ole kaikunu+ ainoastaan siellä, missä pelinsä loppuun pelannut vasemmistolainen, vihaan ja kateuteen tulevaisuutensa perustava suunta soittaa kostonsäveleitään. Myöskin kansallisuuden merkityksen tunnustavat oikeistosuunnat sekä edistykseen uskova keskustalainen ajattelu ovat asettuneet nyky-Saksaan nähden kielteiselle kannalle. Näin on ollut laita etenkin Skandinaviassa. On senvuoksi enemmän kuin ilahduttavaa, että totuuden ääni sielläkin murtautuu esiin. Tarkoitamme ruotsalaisen diplomaatin ja poliittisen kirjailijan *Rütger Essénin* äsken ilmestynyttä teosta Debattinlägg om Europa,[2]) jonka sisältämiä — mielestämme objektiivisia — ajatuksia nykyisestä kansallissosialistisesta Saksasta tahdomme seuraavassa selostaa Pohjatuulen lukijoille.

*

Mitä Saksassa on varsinaisesti tapahtunut? Mikä teki tammikuun 30 päivästä 1933 historiallisen merkkipäivän, jonka merkitys Saksalle ja koko Euroopalle on oleva arvaamaton?

Saksasta tuli silloin kansakunta, kansa.

Me olemme aina tottuneet pitämään Saksaa yhtä suuressa määrin kansana kuin Ranskaa, Englantia j.n.e. Näin ei ole kuitenkaan ollut asianlaita. Saksan valtakunta on ollut pelkästään ryhmä eri valtioita, joiden etupyyteet, etenkin mitä tulee Preussin ja etelävaltioiden vastakkaisuuteen, ovat usein kulkeneet eri suuntiin. Vuoden 1813 kansannousu ei ollut kyennyt kansaa yhdistämään, siihen ei pystynyt myöskään Saksan valtakunnan varsinainen luoja, ruhtinas Bismarck. Monet Euroopan valtioista eivät ole koskaan pitäneet Saksaa yhtenäisenä valtiona. Tämä on merkillepantava seikka varsinkin mitä tulee Ranskan politiikkaan. Ranska on uskonut näihin aikoihin asti, että Saksa voi minä hetkenä hyvänsä hajota liitoksistaan. Maailmansota ja sitä seuraava aika syyllisyys- ja tasa-arvoisuuskysymyksineen osoittavat Euroopan valtioitten, varsinkin Ranskan ponnistelua estää Saksan astumista yhtenäisenä, tasa-arvoisena tekijänä mukaan Euroopan politiikkaan.

Tietoisuus kansayhteydestä — *Volksgemeinschaft* — on tärkein ja syvimmälle tunkeutunut kansallissosialismin aiheuttama muutos saksalaisessa mentaliteetissa. Tuohon yhteen käsitteeseen mahtuvat oikeastaan sekä kansallissosialismin historia, että sen opin molemmat puolet, kansallisuuskäsite ja sosialismi siinä mielessä, missä sitä käyttävät kansallissosialismin teoreetikot.

---

[1]) Sääntö, jota sivumennen sanoen on meidän sovellutettava myöskin itäisen naapurimme sisäisiin oloihin kokonaisuudessaan — mikä seikka ei suinkaan missään suhteessa estä meitä vaatimasta heimokysymyksen oikeaa ratkaisua, pikemmin päinvastoin.

[2]) *Rütger Essén,* Debattinlägg om Europa, Stockholm, Albert Bonnier 1934, 227 s.

Tämä sielullinen muutos on hävittänyt saksalaisista sen alemmuudentunnon, joka on ollut ilmeisenä, jopa leimaa-antavana piirteenä saksalaisessa ulkopolitiikassa näihin aikoihin saakka. Uusi arvon- ja voimantunne on vallannut jokaisen saksalaisen, sen ilmaukset ovat sellaisesta, joka ei ymmärrä mainittua psykoosia, usein miltei naurettavia. Hauskan vertauskohdan tarjoaa vallankumousinnostus Ranskassa v. 1793, jolloin ranskalaisen sielussa tapahtui jotakin samankaltaista kuin saksalaisessa 140 vuotta myöhemmin. Samoinkuin silloin kutsuttiin kansalaisia »Citoyens» ja »Citoyennes», kutsutaan heitä kansallissosialistisessa Saksassa nimillä *Volksgenosse* ja *Volksgenossin*, silloin kaikui kaduilla tervehdys »Vive la nation», nyt *Heil Hitler*. Silloisen »La nation une et indivisible» sijalla on nyt *Volksgemeinschaft auf Grund von Blut und Boden*.

Ranskan vallankumouksen perustana oli usko yhtenäiseen, vapauden, veljeyden ja tasa-arvoisuuden ihanteiden johtamien kansalaisten muodostamaan valtioon. Myöskin syntynyt saksalainen kansakunta tarvitsee perustan kansan yhtenäisyydelle. Se on löytänyt sen *rodussa*, minkä se on melkein uskonnollisella fanatismilla nostanut ratkaisevaksi sielullisruumiilliseksi tekijäksi kansan elämässä. Rotu, germaaninen, aarialainen rotu käsitetään tällöin varsinaiseksi kulttuurialuovaksi voimaksi. Saksassa ei ole tällöin pysähdytty ylläolevaan teoreettiseen päätelmään, vaan on rotu käsitetty fyysilliseksi sukulaisuudeksi ja vedetty siitä käytännölliset johtopäätökset. Saksan väestöstä lienee puhdasta »pohjoismaalaista» rotua vain noin 50%. Vaikkakaan juutalaisviha ei ole mikään itsestään selvä seuraus rotupolitiikasta, on tämä Saksassa, jossa etenkin Weimarin tasavallan aikana juutalaiset olivat vallanneet itselleen useilla aloilla yksinoikeudet, käyttäen tällaisen oman edun tavoittelemiseen puoluetaistelua, johtanut miltei täydelliseen juutalaisten syrjäyttämiseen, missä on luonnollisesti jouduttu tekemään vääryyttä yksityisille. Mutta niin on kaikkialla, missä suuria muutoksia tapahtuu: valtiolla ei ole varaa kiinnittää huomiota muutamiin yksityistapauksiin, kun on kysymys määrätyn tehtävän suorittamisesta laajalla rintamalla. Kansallissosialismin taloudellinen ohje *Gemeinnutz geht vor Eigennutz* pätee sotilaallisen karkeasti tässäkin asiassa.

On tuottanut Saksan kansalle suurta vahinkoa se, että rotukysymys on ulkomailla nähty yksinomaan antisemitisminä. Sillä rotuoppi on yhteydessä kansallissosialismin koko laajan aatepohjan kanssa. Rotuoppi, tarkemmin sanoen perinnöllisyysoppi, jonka mukaan yksilön edellytykset ovat verrattain tarkoin määrätyt, vie pohjan liberalistiselta miljööteorialta. Viimemainittu johtaa pinnalliseen yhteiskuntaoptimismiin, uskoon kasvatuksen, koulusysteemin, yleensä ympäristön ratkaisevasta vaikutuksesta ihmiselämään. Toisaalta miljööteoriasta joudutaan materialistiseen historiankäsitykseen, jonka mukaan yhteiskunnalliset uudistukset vaikuttavat heti, sekä siitä kaikki yhteiskuntailmiöt yksinkertaistavaan luokkataisteluoppiin.

On luonnollista, että marxilais-liberalistinen maailma vastustaa mitä jyrkimmin perinnöllisyys- ja rotuoppia. Viimemainittu vie kokonaan pohjan heidän maailmankäsitykseltään. Kasvatusopin ja taloustieteen sijalle astuu *rotuoppi*, tieteen tehtäväksi tulee määrätä, mitkä ominaisuudet ovat rotua säilyttäviä ja eteenpäin vieviä, mitkä ovat taas sitä heikentäviä. Kysymys yksilön asemasta tuotantoprosessissa, yhteiskunnassa, menettää tällöin merkityksensä.

Kansallissosialistiseen rotukäsitteeseen liittyy vielä kysymys *»pohjoismaisesta rotuihanteesta»*. Missä määrin nykyinen pohjoismainen ihminen — »rodun» muodostaisivat lähinnä germaaninen ja skandinaavinen ihmistyyppi — vastaa tätä ihannetta, on samantekevää, tärkeämpää on, että on olemassa tällainen ihanne. Sitä voi hyvin verrata siihen kuvaan, minkä englantilaisen mieleen tuo sana *gentlemanni*. Saksan kansalta on tuollainen ihanne puuttunut, nyt on se rotuihanteessa saanut itselleen esikuvan, joka auttaa sitä sen pyrkimyksessä korkeimpiin inhimillisiin päämääriin.

(Seuraavassa kirjoituksessa tulemme käsittelemään johtajaperiaatetta, kansallissosialismin taloudellisia periaatteita, naisen asemaa Saksassa y.m.)

Eino Mikkola.

KAKSI KIRJANÄYTTELYÄ.

NVL Kirjanystäväin harrastuspiiri järjestää Kivijuhlien ja kirjallisuusviikon aikana kaksi kirjanäyttelyä Helsinkiin. Toinen näistä, Suomalaiseen Kirjakauppaan sijoitettava, tulee antamaan kuvan suomenkielisestä kirjallisuudesta Aleksis Kiven aikana, toinen näyttely sijoitetaan Akateemiseen Kirjakauppaan ja tulee se olemaan yleiskatsaus kansalliskirjallisuuteemme Agricolasta alkaen. Yleisö saa ensi kertaa tilaisuuden nähdä edessään suomalaisen kirjallisuuden vaiheet havainnollisesti esitettyinä, alkuperäisinä kirjallisuustuotteina, joista useat ovat suuria harvinaisuuksia. Kehoitamme Pohjatuulen lukijoita runsaslukuisasti käymään näyttelyissä.

Sateen jälkeen.

Laakso tuoksuu
tuoreutta
jälkeen rankan sadesään.
Kukat uinuu
uupumusta
aukoellen teriään.

Vesihelmet
lehtein päällä
kirkkahina kimmeltää.
Puro pulppuu,
lähde läikkyy,
kuohuu koski vaahtopää.

Multa, kukat
kilvan tuoksuu,
päivä niitä päihdyttää.
Pilvet kaatuu
kahtahalle,
valorailo repeää.

Taivaanrannan
taakse jääpi
pilvi synkänsininen.
Viime kerran
tärähtääpi,
iskee tulta pitkäinen.

ARVI HIRVI.

Kadulla lapsi . . .

Kadulla lapsi pelkää,
kadulla kylmä on.
Mittausoppi koskaan
ei sovi puistohon.
Arkkitehti on hullu,
kukkia viivoittaa.
Pihalla leikkii lapsi.
Piha on vieraan maa.

Lapsella silmä avoin
nähdä on satuja.
Kaupunki surmaa sadut.
Lapsi ei aavista,
milloin on nauru toinen,
saduissa unta vain. —
Ihminen kypsyy kautta
valheunelmain.

LAURI AUTIA.

Akvarelli.

Valonvälkkeessä ikkunat kylpevät,
kuin liekit ne roihuten palaa.
Valoviiruja silmihin sylkevät
ja koivujen runkoja halaa.

Äes vasta on peltoja silponut,
ojamättähät silpuiksi lyönyt.
Veden jättämät jäljet tasannut
ja ahneena multaa syönyt.

Mies mittovi sarkoja katseella
savi sakona saappaissansa.
Ajopoikanen paahdetun ruskea
pois laukkaa jo ajokillansa.

Joki mustaa uomaa uurtoaa,
on verkkaista vesien juoksu.
Ja rentukat hehkuen heloittaa,
pään huumaa tuomien tuoksu.

ARVI HIRVI.

Kaupunki.

Hätähuuto — ja hauta
sielun uupuneen.
Monelle astinlauta
hullujenhuoneeseen.

Rauha on rikos suuri.
Ihminen alla lain:
tässä on tie, on muuri.
Vapaus: kuolla vain.

Ethän sä pelkää tätä.
Tämä lie ylväin työs.
Jos ei hellitä hätä,
sydämes mittaa myös.

Onhan se samaa, olla,
taikka kuolla pois.
Suurella tunkiolla
pelko synti ois.

— — — — — — — —

Hätähuuto — ja hauta
sielun uupuneen.
Loppu — ja kylmä lauta,
hauta mittoineen.

LAURI AUTIA.

Tieteiden ja filosofian edistyksen avain.

F. J. Kantola

Nykyaikainen parapsykologia perustaa käsityksensä sielun kuolemattomuudesta oikeastaan biologiseen elämänkatsomukseen. Se näkee elämän valtavana kehityssarjana, jonka se ei salli rajoittua kuolemaan; se ulottaa sen määrättömiin haudankin tuollepuolen. Sen luoma käsitys sielusta ei sanan varsinaisessa mielessä ole mikään aineen suora vastakohta. Se on sekin psyko-fyysillinen olemus, jonka fyysillisyys vain ei ole tämänpuoleisen maailmamme karkeaa aineellisuutta. Se on uutta aineellisuutta, hienon hienoa, utuisen eetterin kaltaista. Mutta se on ainetta sittenkin, sillä on aineen täsmällinen muoto, kiinteät hahmon piirteet. Sellaisina näkee parapsykologin silmä sen seansseissa ilmestyvillä »hengillä». Mutta kentiespä näyttäytyvät meille karkeilla aistimillamme tajuttaviksi vain tuonpuolen alimpain asteiden henget, sanoo parapsykologi, ja jatkaa: sillä korkeammat asteet ovat vieläkin hienomman rakenteen omaavia. Niin kohoaa elämän hierarkia nykyaikaiselle spiritistille ajasta aikaan, muodosta jalompaan muotoon ... kunnes olemassaolomme saavuttaa korkeudet, joita ei nykyinen viisautemme kykene aavistelemaankaan. Siinä se yleinen kaava, jolle parapsykologia rakentaa käsityksensä yksilön kuolemattomuudesta.

Jokainen parapsykologian tutkija luo tietenkin oppinsa ja tulkintansa omalaatuisiksi erikoisvivahteiksi — ja tietenkin väittelee toisen parapsykologin kanssa erikoiskäsitystensä totuudenmukaisuudesta. On muuten huomattavaa, että aikamme kenties kuuluisimmat parapsykoloogit ovat yleensä lähteneet luonnontieteelliseltä pohjalta. Ajatelkaamme esim. saksalaista prof. Hans Driesch'iä. Toistamme vieläkin, nykyinen parapsykologia on kauttaaltaan biolooginen elämänkatsomus.

Parapsykologian merkittävimmät tutkimustulokset eivät kuitenkaan ole suoranaisesti kuolemanjälkeistä elämää koskevia, vaan useita muita outoja ja hämäriä psyykillisiä ilmiöitä valaisevia. Näihin emme kuitenkaan nyt puutu. F. J. Kantolan kirjoitus, jonka eräänlaisena johdantona tämä haluaisi olla, ei niihin vaadi viittaamaan. Sitäpaitsihan on äskettäin prof. Dessoir pitänyt parapsykologiaa koskettelevia esitelmiä, joiden sävy tosin ei ehkä riittävästi tehnytkään oikeutta tuon tieteen saavutuksille (?) F. J. K a n t o l a n, suomalaisen itseoppineen tiedemiehenhän yleisömme tuntee hyvin hänen teoksestaan »S i e l u n t o d e l l i s u u s», jonka ruotsinnosta olen kuullut parhaillaan valmisteltavan. Kantola lähenee käsityksissään ehkä arveluttavan paljon teosofiaa ja sen monasti sangen väkivaltaisia ja kummallisia selitysperusteita. Mutta Kantola on samalla vakava tiedemies, jonka vakaumuksellisimpienkin katsomusten takaa pilkistävät esiin asiat, joiden totuuden tutkiminen on juuri nykyajan psykologian ja biologian keskeisimpiä probleemeja aukovaa. Antakaamme sananvuoro tälle suomalaiselle, suoraan kansasta nousseelle ajattelijallemme! E. R.

Monien tieteiden, erityisemmin sielutieteen ja biologisten tieteiden aloilla, on tilanne vakiintumaton ja osittain epämääräinen. Tämä johtuu siitä, että nämä tieteet ovat monisuuntaisuuksien hajoittamia ja heikontamia, sillä monen monissa kysymyksissä näiden tieteiden edustajat ovat jakautuneet erilaisiin leireihin, jotka edustavat sovittamattoman erilaisia oppeja ja katsantokantoja. Niinpä on huomautettu ja hyvillä syillä, että on kylläkin olemassa monia erilaisia sielutieteen suuntia ja näiden kannattajia, mutta yleistä ja yhtenäistä sielutiedettä ei vielä löydy. Ja erisuuntaisuus näiden suuntien välillä on mahdollisimman suuri, sillä niitä on jyrkimmästä spiritualismista alkaen täydelliseen materialismiin saakka. Suunnilleen samanlainen on myöskin tilanne filosofian alalla.

Nämä erisuuntaisuudet johtuvat pääasiallisesti siitä, että edellämainittujen tieteiden aloilla on ilmaantunut lukuisia ilmiöitä ja seikkoja, jotka monien tutkijoiden mielestä selvästi viittaavat yliaineellisten tekijöiden vaikutuksiin ja olemassaoloon. Näitä vielä voimakkaasti tukevat parapsykologiset ilmiöt, joista nyt, useita vuosikymmeniä kestäneiden laajojen tutkimusten perusteella, täytyy sanoa, että niiden todellisuutta ei voi kieltää, eikä niitä liioin voi millään tunnetulla tavalla tyydyttävästi selittää aineellisten lakien ja mahdollisuuksien avulla, vaan viittaa niiden eriluontoisuus ja ilmiömäisyys selvästi siihen suuntaan, että ne ovat alkuperältään yliaineellisia. Näidenlaisiin ilmiöihin luetaan somnambulismi, ennakkotieto tulevista tapahtumista, ajatusten siirto, selvänäköisyys, spiritistiset ilmiöt ym. Nämä seikat vaikuttavat myöskin filosofian alalle, nykyinen länsimaalainen filosofia kun erityisemmin perustuu tieteiden tuloksiin ja muihin luotettaviin aineistoihin. Tämän lisäksi monien filosofien mielestä olevainen on yleensäkin liian ihmeellistä, tullakseen selitetyksi aineellisten perusteiden avulla. Siis monisuuntaisuudet johtuvat siitä, että monet tieteilijät ja filosofit ovat näidenlaisista syistä omaksuneet erilaisia yliaineellisia teorioita ja katsantokantoja, toisten pyrkiessä selittämään niitä erilaisilla perusteilla tai pysytellessä puolueettomalla kannalla.

Näiden tieteiden ja filosofian erilaisista tutkimusaloista johtuu, että ristiriitaisuus kullakin alalla esiintyy erilaisissa muodoissa. Niinpä se biologisten tie-

teiden aloilla ilmenee, paitsi elämän laatua ja alkuperää koskevana ongelmana, kysymyksenä siitä, osallistuvatko biologisten tapahtumain kulkuun, paitsi aineellisia tekijöitä ja aineelliseen luontoon luettuja voimia, myöskin jotkin yliaineelliset lisätekijät. Ne vitalisteiksi nimitetyt tutkijat, jotka ovat myönteisellä kannalla tässä kysymyksessä, voivatkin viitata moniin seikkoihin ja ilmiöihin, jotka näyttävät todennäköisyydellä osoittavan, että niihin todellakin, paitsi tunnettuja tekijöitä, osallistuvat jotkin tuntemattomat yliaineelliset tekijät. Niinpä on huomautettu, että monet elimet toimivat kuin harkiten ja aktiivisesti tapahtumiin suhtautuen, eivätkä siis koneellisilla tavoilla ,jotka seikat siis viittaavat aineesta erillisen ja itsenäisen tajuisen lisätekijän vaikutuksiin.[1]) Samanlaisten tekijäin olemassaoloon ja vaikutuksiin viittaavat samaten eräät syntymisten ongelmat, uudestimuodostumiset (regeneratiot), eräät arvoitukselliset ilmiöt ihmisten lisääntymisten yhteydessä,[2]) tarkoituksenmukaisuudet elollisten olentojen rakenteissa, kuoleman arvoitukset, aivojen ja tajunnan suhteet ym. Vastakkaisella kannalla olevat materialistiset biologit ovat muovanneet monia mitä kummallisimpia teorioita siitä, miten muka yksinomaiset aineelliset tekijät voisivat tuottaa kaikki biologiset tapahtumat ja tajunnankin ilmiöt.[3]) Nykyisin ovat tiettävästi nämä materialistiset biologit vähemmistössä, eräiden ollessa puolueettomia ja toisten kannattaessa vitalistisia teorioita.

Vielä enemmän esiintyy mainitunlaisia monisuuntaisuuksien aiheita sielutieteen alalla. Voipa sanoa sielutiteteen olevan täynnä sellaisia. Näitä on kysymys siitä, ovatko tajunnan kyvyt ja luontaiset sielulliset taipumukset synnynnäisiä tai hankittuja, korkeimpien ja hienoimpien sielullisten ja henkisten ominaisuuksien kehittyminen, henkinen syyperäisyys, tahdon vapaus, tajunnan yhteys, sielun vanhenemattomuus, tajunnan itsenäisyys, kysymys apriorisista tajuntamuodoista, muistamisen ongelmat ym. Kaikki nämä monisuuntaisuuksia aiheuttavat ongelmat keskittyvät kysymyksen ympärille tajunnan alkuperästä, jota eri opit pyrkivät selittämään erilaisilla tavoilla. Niinpä monet erilaiset, siis toistensa kanssa ristiriitaiset materialistiset opit väittävät, että tajunta tavalla tai toisella on aineen, aineen ominaisuuksien tai aineelliseen luontoon kuuluvan energian tuotetta. Näidenlaisia oppeja on atomiteoria, mekanismi, hylotsoiittinen monismi, energian monismi ja behaviorismi. Parallelismi taasen väittää, että tajunnan ilmiöt ja aivojen liikkeet ovat parallelistiset eli siis vastaavat toisiaan, mutta jättää kysymyksen sielun todellisuudesta avoimeksi ja vasta tulevaisuudessa ratkaistavaksi kysymykseksi, joskaan tämän opin kannattajat eivät jaksa johdonmukaisesti pysytellä tällä kannalla, vaan yleensä taipuvat melkoisessa määrässä materialistiseen suuntaan. Onpa parallelismilla aivan materialistinenkin sivuhaarautuma, jonka kannattajat väittävät, että aivojen liikkeiden ja tajunnan välillä on tarkka ja täydellinen vastaavaisuussuhde ja tähän lisäävät sen lisäoletuksen, että aivot ovat kaiken tajunnan yksinomaiset ja ainoat tuottajat. On myöskin olemassa sielun todellisuuden kannalla olevia suuntia, joita on vanhempi vuorovaikutusoppi ja uudempi transmissio- eli välitysteoria. Vielä on esitetty sellainenkin oppi, että tajunta johtuu hengen välittömästä vaikutuksesta aivoissa. Siis erisuuntaisuus sielutieteen alalla on hyvin suuri.

Samanlaista erisuuntaisuutta esiintyy myöskin filosofiankin alalla, vaikkakin se tällä alalla esiintyy omalaatuisissa muodoissa. Tällä alalla se erityisemmin keskittyy kysymyksen ympärille olevaisen alkuperästä eli siis kysymykseen siitä, mikä puoli olevaisesta on todellisin ja on kaiken olevaisen todellisena perusteena ja tuottajana. Kuten jokainen tiennee, ovat filosofit jakautuneet tässä kysymyksessä kahteen suurempaan vastakkaisella kannalla olevaan leiriin. Näistä realistit ovat sillä kannalla, että aine ominaisuuksineen ja siinä ilmenevine aineelliseen luontoon kuuluvine voimineen on olevaisen ainoana alkuperusteena. Idealistit taasen ovat sillä kannalla, että olevaisen todellisena tuottajana ja sen perusteena oleva todellisuus on olemukseltaan henkinen. Näistä idealistinen suunta on yleensä ollut ylivoimainen, sillä sitä ovat kannattaneet useimmat suurimman kuuluisuuden saavuttaneista filosofeista. Näiden lisäksi on vielä olemassa suuntia, jotka kannattavat kahta tai useampaa alkuperustetta, joilla on myöskin huomattavat kannattajajoukkonsa.

Mutta nämä ristiriitaisuudet ja monisuuntaisuudet ovat hyvin vahingollisia, repiviä ja onnettomia näille tieteille ja filosofialle itselleen, sillä onhan ymmärrettävää, että niiden edistyminen on hidasta ja epävarmaakin, kun ne ovat näidenlaisten monisuuntaisuuksien hajoittamia ja heikontamia. Niiden on siis löydettävä oikea, varma ja täysin tyydyttävä ratkaisu näille peruskysymyksille yliaineellisten tekijöiden ja olevaisen puolien todellisuudesta, ennenkuin niiden tuntuvampi edistyminen oikeaan suuntaan on mahdollista. Vieläkin tärkeämmäksi ja kipeämmäksi muodostuu näiden peruskysymysten ratkaisun tarve siitä syystä, että nämä tieteet ja filosofia omaa-

[1]) Kaila, Sielunelämä biologisena ilmiönä ss. 78, 79.
[2]) Sos.—Dem. 1. 10. 1933.
[3]) Kts. Nordenskiöld, Biologian historia.

vat hyvin suuria vaikutuksia muiden tieteiden ja käytännönkin aloille. Vielä paljon suuremmassa määrässä kuin yleisesti huomataankaan, on elämämme näiden vaikutusten alaisena. Niinpä sielutiede on hyvin tärkeä perustiede, joka vaikuttaa hyvin syvästi ja laajasti kasvatusoppiin, kirjallisuuteen, etiikkaan, elämänoppeihin, filosofiaan ym. ja ovat nämä tuntuvasti tai suurestikin erilaisia sen sielutieteen suunnan mukaisesti, joka on valittu näiden pohjaksi. Ja nämä taasen vaikuttavat hyvin voimakkaasti ja laajasti elämäämme. Tämän kaiken tähden olisi olevaisen yliaineellisten puolien varma ja yleisen hyväksymisen saava ratkaisu sanomattoman hyödyllinen ihmiskunnallemme.

Olen kauan, vakavasti, monipuolisesti ja melko laajasti näidenlaisia kysymyksiä tutkittuani ja ajateltuani, varmasti vakuuttunut siitä, että näistä ongelmista ainakin sielun todellisuus voidaan jo nyt ratkaista täysin riittävällä varmuudella ja on tämä ratkaisu myönteinen. Ja tämä sielun löytökin on jo mielestäni jotakin, joka on paljon tärkeämpi ensimmäisimpiä löytöretkiä ja tärkeimpiä tieteellisiä ja käytännöllisiä keksintöjä. Täten sielutiede voi luopua hajoittavasta monisuuntaisuudesta ja se saa varman perustan ja lähtökohdan, josta sielutiede voidaan kehittää oikeaan suuntaan. Ja samalla voivat biologiset tieteet ja filosofia osittain ratkaista ongelmansa ja ne saavat viitteen, miltä suunnalta ne varmimmilla menestyksen toiveilla voivat etsiä monien muiden perusongelmainsa ratkaisuja. Jo nämäkin uudistukset toteutettuina riittävät aiheuttamaan täydellisen mullistuksen tieteiden aloilla, elämänkatsomuksissa ym. ja lopulta koko inhimillinen elämäkin voi joutua suurten ja perusteellisten muutosten alaiseksi, kohoten nykyistä melkoisesti korkeammalle tasolle. Se voi tehdä elämämme paljon nykyistä hyödyllisemmäksi ja vieläpä johtaa yleiseen onnellisuuteenkin.

Tämä ensimmäinen ja käytännöllinen ratkaisu olisi voitu tehdä jo aikaisemminkin, sillä esteenä ei ole ollut aineistojen puute, vaan tähän ratkaisuun sopivaa aineistoa on ylen runsaasti, kuten mm. teoksessani »Sielun todellisuus» osoitetaan. Niinpä teoksessani osoitetaan, että materialistisilla opeilla ei ole ainoatakaan yleisesti tunnettua kiistattomasti ja varmasti niitä tukevaa todistetta. Toiselta puolelta teoksessani tuodaan esille 41 todistetta sielun puolesta. Teokseni sisältää uuden todistusjärjestelmän, jonka toivon johtavan tämän kysymyksen käytännöllisen ja riittävän varman ratkaisun tielle.

Siis todistusaineistojen puute ei ole ollut sielun todellisuuden tunnustamisen esteenä, vaan ou se johtunut etupäässä virheellisistä ajattelumenetelmistä, mutta osittain myöskin siitä, että niitä selittämään tarkoitetut teoriat ovat tutkimustulosten nopeasti lisääntyessä jääneet paljon jälkeen ja muuttuneet vanhanaikaisiksi ja vastaamattomiksi. Niinpä on aivan tavallista, että näihin uusiin suuntiin viittaaviin aineistoihin suhtaannutaan epäillen ja mahdollisimman paljon kieltämään pyrkien ja niiden vastaanottoon siis liitetään kielteissuuntaisia ennakkokantoja ja vaikutelmia ja tuloksetkin ovat tuottavien tekijöiden mukaisia. Ja aineistoista usein johdetaan onnistumattomia tai aivankin virheellisiä johtopäätöksiä ja selitetään ne usein tarkasti vastaamattomilla tai aivankin sopimattomilla teorioilla tai väkivaltaisesti liitetään vanhanaikuisiin katsantokantoihin. Siis sielun todellisuuden tunnustamisen esteenä ovat sopimattomat ja vastaamattomat subjektiiviset lisäykset ja v.rheelliset ajaterakennelmat, mutta eivät objektiivisten aineistojen puuttumiset. Valitettavasti nämä puutteellisuudet ja virheellisyydet ovat juurtuneet niin syvälle ja kaikkialle tieteellissuuntaisiin oppeihin ja kirjallisuuteen, että niiden kumoutuminen ja muuttaminen nykyisiä aineistoja vastaaviksi tulee varmaankin viemään paljon aikaa, edullisimmassakin tapauksessa varmaankin vuosikymaeniä. Mutta joka tapauksessa nämä muutokset on tehtävä ja sielun todellisuus yleisesti tunnustettava, ennenkuin mainitut tieteet ja filosofia saavat yhtenäisemmän ja kestävän pohjan, josta niiden edistyminen oikeimpaan suuntaan voi alkaa. Ja kun nämä muutokset kerran kuitenkin täytyy tehdä, olisi tieteille ja filosofialle itselleen (ja vieläkin enemmän käytännölliselle elämälle) edullisinta ja parhainta, että nämä muutokset tehtäisiin mahdollisimman pian.

Voi kyllä tapahtua niinkin onnettomasti, että tieteellisellä taholla noustaan jyrkkään vastarintaan todistelujani vastaan ja ne perusteettomasti ja muitta mutkitta hylätään tai jätetään ansaitsemaansa huomiota vaille, joilla tavoilla on menetelty monia aikaisempia samaan suuntaan käyneitä eteviä ja ansiokkaitakin ratkaisuyrityksiä kohtaan. Mutta jos menetellään näillä tavoilla, niin tuhotaan tälläkin kerralla mainittujen tieteiden ja filosofian edistymisen mahdollisuudet. Vieläkin valitettavampia olisivat tämänlaiset hylkäykset yleisen elämän kannalta, joka romahdusmaisesti kulkee eteenpäin, kohti täydellistä turmiotaan. Tämän kaiken tähden olisi onnellisinta ja parhainta, jos filosofisella ja tieteellisillä tahoilla tartuttaisiin asiaan ja sitä vietäisiin eteenpäin, jolloin tämä ongelmistamme tärkein kenties jo muutamien vuosikymmenien kuluttua voi saavuttaa myönteisen tieteellisen ratkaisun.

Valintailmiöstä ihmisyhteiskunnassa.

Tiedämme, että ihmisten kesken on sangen moninaisia perinnöllisiä eroavaisuuksia. Jos nyt määrätyn ihmisryhmän kaikki perheet jättäisivät saman verran jälkeläisiä, pysyisi k.o. ryhmä peruasultaan samanlaisena. Siinä esiintyisivät aina samat tyypit samoissa lukumääräsuhteissa. Todellisuudessa kuitenkin eri ihmisryhmien lisääntymisnopeus ei ole sama. Tällöin k.o. ihmisyhteisö perusasultaan muuttuu sukupolvi sukupolvelta. Olettakaamme kaksi yhtä suurta ihmisryhmää A ja B, joista ryhmässä A joka perheessä on 3 lasta, jotka menevät naimisiin 33 vuotiaina, ryhmässä B taas joka perheessä 4 lasta, jotka menevät naimisiin 25 vuotiaina. Tällöin olisi ryhmien jäsenten lukumäärän suhde toisiinsa 100 ja 300 vuoden kuluttua seuraava:

	ryhmä A	ryhmä B
alussa	50,0 %	50,0 %
100 vuoden kuluttua	17,5 %	82,5 %
300 » »	0,9 %	99,1 %

Siis suunnilleen Turun Yliopiston perustamisajasta lähdettäessä olisi tähän päivään mennessä ryhmän A osuus kansan A+B kokoonpanossa ehtinyt käydä määrälleen merkityksettömän pieneksi. Luonnossa aiheuttaa tällaisen määrättyjen tyyppien vähenemisen valinta, t.s. taistelu olemassaolosta. Oleellisinta luonnollisessa valinnassa on se, että määrätyt yksilöt lisääntyvät runsaammin kuin toiset, ei se, että heikommista suurin osa tuhoutuu ennen suvun lisäämistä, sillä lopultahan kaikkien yksilöiden täytyy kuolla. Valinnan suosimia ovat siis ne, jotka kykenevät jättämään enemmän jälkeläisiä kuin heidän kilpailijansa. Valinnan laadusta, sen aiheuttavista tekijöistä riippuu millaiset tyypit säilyvät, mitkä tuhoutuvat.

Nykyisessä kulttuuriyhteiskunnassa luonnollisen valinnan tekijät hyvin vähän kykenevät vaikuttamaan syntyväisyyteen. Useimmat perinnöllisetkin sairaudet, jotka luonnontilassa olisivat siksi suurena haittana potilaalle, ettei tämä voisi jatkaa sukua, kykenee nykyinen lääkäritaito huolellisella hoidolla tekemään suhteellisen vähän häiritseviksi. Avioliittoon on tilaisuus jokaisella siihen haluavalla. Ja joskin esim. aviopuolison valinnassa vielä yleensä vaikuttaa se puhtaasti biologinen seikka, että terve, normaali ihminen ei juuri valitse elämänkumppanikseen sairasta tai henkisesti enemmän tai vähemmän alamittaista henkilöä, niin nämä puolestaan keskenään solmivat avioliittoja. Tällöin edellistenkin avioliitolla on positiivista merkitystä kansan tulevaisuudelle vain siinä tapauksessa, että heillä on keskimäärin runsaammin lapsia kuin huonommalla aineksella.

Paitsi suhteellisen vähäistä biologista valintaprosessia, ilmenee ihmisyhteiskunnassa toinenkin valintamuoto, jota voimme nimittää moraalis-sosiaaliseksi. Erilaisia henkisiä ja ruumiillisia edellytyksiä vaativien toimien ja ammattien haltijat omaavat yhteiskunnassa hyvin erilaisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen aseman. Tutkimukset ovat epäämättömästi osoittaneet, että keskimääräinen lahjakkuus kohoaa alemmista asteista ylempiin päin ja että eroavaisuudet ovat perinnöllisen erilaisuuden ilmaus. Tätä pääasiaa ei muuta se, että monen onnistuu — varsinkin levottomina aikoina — tilannetta hyväkseen käyttäen hetkeksi »kiivetä korkealle» ja että lahjakaskin voi epäonnistua. Tietysti voi myöskin esim. joku määrätty virkamies olla lahjattomampi kuin joku määrätty työmies, sillä lahjakkuus ei luonnollisestikaan ole mikään jotakin virkaa ilman muuta seuraava lahja eikä määrätyn sosialisen ryhmän etuoikeus. Keskimäärään nämä poikkeukset eivät kuitenkaan vaikuta. Tämä tosiasia onkin riittävä ryhtyessämme tarkastamaan sosiaalisen valinnan vaikutuksia.

Yhteiskunnassa on luonnollisesti mahdollisimman suuri kyky positiiviseen yhteiskunnalliseen rakennustyöhön katsottava kansalaisille suotavaksi. Yhteiskunnan tulevaisuutta silmällä pitäen voidaan tähän päästä siten, että aina perinnöllisesti arvokkaat ainekset pääasiassa synnyttävät uuden sukupolven. Nyt on kumminkin asia kaikissa länsimaissa kulttuurivaltioissa juuri päinvastainen. Sosiaalista nousua seuraa myös lapsiluvun väheneminen. Tällainen suunta on ollut vallalla koko tämän vuosisadan ajan ja on jo varmasti saanut aikaan merkittäviä muutoksia kansojen perusasussa.

Prof. Muckermann on — ottaaksemme erään uusimmista esimerkeistä — äskettäin Saksassa julkaissut tutkimuksen lapsiluvun vaihteluista a) maalaiskunnan (621 perhettä), b) pikkukaupungin (1266 perhettä) ja c) korkeammassa yhteiskunnallisessa asemassa olevien ryhmän (6000 perhettä) välillä. Lapsiluku vaihteli päättyneissä avioliitoissa eri ryhmissä seuraavasti:

a) 6,0 b) 4,3 c) 2,6

Jos tarkastelemme miten monessa perheessä oli enintään kolme lasta tai yli siitä, saamme seuraavan tuloksen:

	lapsiluku	
	0—3	4-yli
a	15,0 %	85,0 %
b	40,5 %	59,5 %
c	68,0 %	32,0 %

Eroitukset lapsiluvussa eri yhteiskunnallisella tasolla olevissa perheissä voivat siis todellisuudessa olla paljon suurempiakin kuin esimerkissämme ryhmien A ja B välillä. Sodan jälkeen ja nyt kiristyneiden taloudellisten olojen johdosta on tilanne sikäli huonontunut, että syntyväisyys yleensä osoittaa laskua. Lapsirikas perhe merkitsee yhä suurempaa ja suurempaa haittaa yksilön sosiaaliselle kilpailukyvylle, joten tahallinen lapsirajoitus on levinnyt yhä laajempiin ja laajempiin piireihin. Se ei suinkaan läheskään aina johdu vanhempien mukavuuden halusta, vaan myöskin lapsien tulevaisuuden huolehtimisesta. Keinoa käyttää kaikissa piireissä edesvastuuntuntoisin aines, antaen lapsivähennyksellään kansan perinnöllisen laadun huonontumisprosessille entistään nopeamman vauhdin. Yhä edelleenkin vetää sosiaalisen valinnan virtaus maalaisväestön keskuudesta lahjakkainta ainesta keskuspaikkoihin, joissa nämä heikon lisääntymisensä vuoksi yksilöllisistä saavutuksistaan huolimatta edistävät osaltaan tulevien sukupolvien perinnöllisen laadun huononemista. Täten kansan kulttuurikykyisyys sukupolvi sukupolvelta hitaasti ja huomaamatta, mutta peruuttamattomasti heikkenee, sillä menetettyä perintöainesta ei voida korvata millään ulkoisten

Kappale elämää.

Novelli.

Kosti Vainio.

Maantieltä vähän syrjässä, suurten kuusien ympäröimänä, on ränsistynyt mökkipahanen, jossa vuosikausiin ei enää kukaan ole asunut. Mökin ympärillä oleva peltokin on hoitamatta, kasvaen vain ohdakkeita. Ovet mökissä ovat aina auki, joten kuka hyvänsä voi pistääntyä sisälle.

Silloin, kun mökin isäntä kuoli, olin minä nuori. Elämä ja siihen kätketyt asiat olivat minulle vieraita. En tajunnut elämän vakavuutta, en kuolemaa . . .

Miehen nimi oli Matti Välilä. Hän oli asunut mökissään yli neljäkymmentä vuotta, elättäen kahdeksanhenkisen perheensä kauhojen ja lusikoiden teolla. Ajatelkaa, että on joskus elänyt mies, joka niin merkillisellä työllä on elättänyt perheensä! Meille nykyajan ihmisille, jotka olemme tottuneet käsittelemään rahaa viljalti, se on ihme. Ihme se varmaan oli jo silloinkin, vaikka siihen ei kiinnitettykään erikoisempaa huomiota.

Seikkaan, että hän teki juuri sellaista työtä, oli vaikuttamassa määrätyt syyt: hänellä ei ollut vasenta silmää eikä oikeata jalkaa. Kerran nuoruudessaan oli hän ottanut pestin erääseen purjelaivaan ja purjehtinut kaukaisilla merillä. Hän oli elänyt aitoa merimiehen elämää, vieraillen ahkerasti kapakoissa. Jossain belgialaisessa satamassa oli tullut kapakkatappelu. Siinä joku arabialainen oli lyönyt häneltä silmän päästä. Mutta hän oli nuori, ja jälki parani pian. Vuoden kuluttua menetti hän jalkansa päiväntasaajalla, laivan ollessa matkalla Buenos-Airesiin. Oli ollut hirvittävä kuumuus, tuuli tyyntynyt kokonaan ja meri tullut rasvatyveneksi. Silloin oli muutamia miehiä mennyt uimaan, Matti muiden mukana, kapteenin ankarista kielloista huolimatta. Mutta tuskin he olivat päässeet veteen, kun huomasivat hain. He olivat kiireesti lähteneet uimaan laivaa kohti, mutta hai saavutti ja puraisi Matilta jalan poikki. Nyt alkoivat hänelle tuskalliset päivät tropiikin kuumuudessa. Kapteeni raivosi kiukusta, sillä Matti oli hänen paras miehensä. Mutta veri oli voimakas nuoressa ruumiissa, ja jalka parani. Monen vaiherikkaan kuukauden kuluttua hän palasi kotimaahan ja asettui asumaan isänsä mökkiin. Hän hankki puujalan itselleen, ja niin oli elämä taas raiteillaan. Mitään raskasta työtä hän ei tietysti voinut tehdä, veisteli vaan kauhoja ja lusikoita, joita emännät kilpaa tilasivat. Parin vuoden kuluttua hän saattoi isänsä kirkon viereen, jossa äiti jo oli maannut kolmetoista vuotta. Matti oli nyt yhdeksänkolmattavuotias.

Elämä oli kulkenut Matin ohi ikäänkuin kirjavina kuvina. Työtä hän oli saanut tehdä, raskasta lihastyötä. Nautintojakin oli ollut, mutta niistä oli pitänyt maksaa korkea hinta. Isän kuolema teki oudon vaikutuksen, se muutti hänen elämänsä perinpohjin. Hän koetti ajatella asiaa välttämättömyytenä, mutta tunne oli voimakkaampi. — Mökki ja kuusikymmentä markkaa rahaa, olivat isän jäämistöä. Niillä olikin suuri merkitys, sillä niiden avulla hän uskoi, ainakin toistaiseksi, torjuvansa vähäiset aineelliset puutteensa.

Suureen kirjaan on kirjoitettu: »Ei ole ihmisen hyvä yksinänsä olla.» Nämä sanat pitivät myöskin paikkansa Matin kohdalla. Yksinäiset päivät ja yöt olivat ikäviä, kaipausta täynnä, jota ei mikään voinut poistaa. Terva-Tuomon Amalia kävi joskus siivoamassa Matin tupaa, ja häneen se Matti sitten rakastui. Asia kehittyi nopeasti myönteiseen suuntaan, ja samana päivänä kun Matti täytti kolmekymmentä vuotta, vihittiin hänet Amalian kanssa. Vihkimisen päätyttyä oli rovasti pyytänyt heidät vieraikseen, kestinnyt heitä ja lähtiessä antanut viisitoista markkaa rahaa, häälahjaksi, kuten rovasti oli sitä nimittänyt. Matti oli ottanut rahan, vaikka hän tiesikin, että rovasti antoi sen tuntonsa rauhoittamiseksi. Muutamia vuosia takaperin oli näet sattunut niin, että heidän ainoa lehmänsä oli myyty pakkohuutokaupalla, rovastin viidentoista markan saatavasta. Nyt oli Matilla taskussaan sama rahamäärä, kaikki oli sovitettu. Oli hyvä olla.

Matin ja Amalian elämä kulki nyt tasaista latuaan, niin kuin sellaisten, jotka eivät elämältä liian suuria toivo. Rukki oli surissut aamusta iltaan, toisinaan yli puolen yön. He olivat uutteria ihmisiä. Perunamaa oli yhdessä raivattu. Se antoi sadon joka syksy, toisinaan paljonkin. Matin kauhat tekivät edelleen hyvin kauppansa, markkinoillekin hän niitä toisinaan lähetti. Sosialismi, joka juuri niihin aikoihin alkoi levitä maalaisväestön keskuuteen ei saanut heistä kannattajaa, sillä se olisi merkinnyt heille samaa kuin Jumalasta luopuminen. Ja se oli heille mahdotonta. Kirkossakin he muiden tapaan joskus kävivät.

Pojan syntymä oli perhetapahtuma, josta he molemmat suuresti iloitsivat. Mattikin huomasi elämällään olevan jonkun tarkoituksen, joka antoi uutta innostusta ja kestävyyttä.

Perhe lisääntyi, mutta tulot eivät lisääntyneet, vaan päinvastoin, vähenivät. Oli keksitty valmistaa raudasta ja aluminiumista kauhoja ja lusikoita. Vaikka Matti alensi hintoja, koetti parantaa ja sirostaa malleja, ja kaikilla käytettävinään olevilla keinoilla koetti saada tavaransa kaupaksi, niin siitä huolimatta emännät halusivat ostaa rauta- ja alumiinituotteita. Ne olivat kyllä huomattavasti kalliimpia kuin Välilän kauhat, mutta myös kestävämpiä ja käytännöllisempiä. Vanha sai väistyä uuden tieltä, ja siinä taistelussa Matti Välilä unhottui

Elämä jatkui. Lapsia tuli lisää. He kai uskoivat, että lapsi syntyy leipä kainalossa, mutta käytäntö oli toista. Nälkä alkoi olla jokapäiväinen vieras, vaatteetkin loppuivat, eikä uusia voinut hankkia. Mutta Matti oli niitä harvinaisia, jotka eivät valita. Kukaan ei ollut kuullut hänen suustaan pienintäkään viittausta siihen suuntaan, että hän olisi halunnut muunlaista osaa. Tyytyväisyys oli hänen hyveensä, joka aateloi hänet.

Kesäisinä iltoina nähtiin Matin istuvan läheisen tervahaudan reunalla, syviin mietteisiin vaipuneena. Sellaisina iltoina hän ajatteli oman elämänsä kulkua, syitä ja seurauksia. Elämä oli vaatinut kalliin hinnan. Kohtalo oli puristanut häntä armottomin käsin, se oli ottanut

(Jatk. siv. 254).

„SUURI MIES".

Eräänlainen novelli!

Olen »Ihmiskunnan herra», — niin sanoi Dšingis-Kan'kin! »Tasoitan maahan nuo viheliäiset, ihmiset ympärilläni! Viheliäiset, viheliäiset, eivät he edes ymmärrä mitään!»

Näin puhui vieraani tunnin, pari, — lähti sitten suuruuttaan toisillekin julistamaan. Päivässä ehtikin moni kuulla samat.

Kun mahtava mies saatuaan illalla vielä illan viihdykkeensä, sitten vihdoin yöllä ehti kotiaan, olikin »henki» päivän korkeista töistä uupunut. — Mutta vielä hän ei käynyt nukkumaan — hän virkisti hieman itseään — ja alkoi ajattelunsa . . . Hän näet oli suuri filosoofi. Sen tiedon oli hän saanut monilta virkaveljiltään. Ja sellainen taehan on pätevää! Itse hän juuri filosoofina ymmärsikin olevansa oikeutettu puhumaan Dšingis-Kanin kielin.

Tosin ei maailma vielä ollut hänen suureen ajatteluunsa voinut tutustua. Mutta hän oli miettinyt paljon ja viisaita asioita, oli etsinyt alkusyntyä, oli tutkinut solujen elämää ja kemiaa, oli lukenut historiaa, etenkin Rooman ja Kreikan, oli tutkinut Tietosanakirjaa ja Aikakirjoja ja yli tuhansien romaanisivujen ja lemmenrunojenkin olivat hänen silmänsä liukuneet. Lukuisat ja moninaiset olivat ne viisaudenkoulut, joilla »suuri miehemme» ravitsi itseään! Valtavat olivat hänen kykynsä ja merkillinen oli hän siitä, ettei hän asioista tarvinnut tietää kuin puoli sanaa eikä aina sitäkään — ja hänen hämmästyttävä »intuitionsa» näki asiat kokonaan, näki ne ytimeen.

Kauan oli »suuri miehemme» ajatellut ongelmia, kauan etsinyt sitä, mikä panee liikkeelle elämän ja kaikkeuden tapahtumat. Kerran sitten valaisi »intuitio» hänelle kaikki ja hän kirjoitti paperille, kirjoitti koko yön. »Siinä se on», ilkamoi hän, »nyt olen keksinyt, keksinyt, mihin eivät vuosisadat ole kyenneet! Ainahan olen vihannut kaikkien oppeja ja filosofioita ennen *minua*. Nyt kirjoitan, kirjoitan raivoissani ja huomenna menen jonkun typeryyksiä kuulemaan. Sillä voin kirjoittaa vain vihassa. Silloin on minussa kykyä ja voimaa». Päivällä luki hän kirjoittamansa ja näki siinä neronsa loisteen. »Kaikki maailmassa on vain tuon yhden läpäisemää, kaikki! Ja tuo kaikkeutta johtava pyrkimys *ei voi täyttyä milloinkaan*. Nyt olen sen löytänyt! Olen suurempi kaikkia ihmisiä, olen keksinyt, mitä heistä, viheliäisistä, ei yksikään ole kyennyt.»

Niin kulki aika: päivät viihdykkeissä, yöt »mestariteosta» kirjoittaen. Ja taas sanoivat virkaveljet toisilleen: »Mies on suuri! Ajatella, aivan uuden prinsiipin keksinyt . . .!» Vain pari ystävää epäili. »Suuri mies» oli lukenut heillekin tekstejään. He myönsivät: lauseet ovat enimmäkseen uusia, samoin lukuisat sanat, vieläpä ajatuskin toisinaan — ja rakennelma täysin omaperäinen. »Mutta — eikö jo vanha »ikiliikkuja-houre» ole kyllin monen »heikon» aivoja askarruttanut —»? Suuri mies suuttui —, »intuitio» katkesi, viisaus raukesi . . . Virkaveljet valittivat . . . Mikä voisi suuren ylös kohottaa?

Cos.

(Jatk. siv. 243).

olosuhteiden parantamisella. Tällainen luulo johtuu vain mitä suurimmasta biologisten tosiasioiden tuntemattomuudesta. Kun kumminkin tiedämme syyt tähän ilmiöön, olisi edesvastuutonta, ellei tehtäisi kaikkea yhteiskunnan voimin mahdollista tämän prosessin ehkäisemiseksi. Sopivien, biologiset tosiasiat oikealla tavalla huomioonottaen valmistettujen suunnitelmien käytäntöön esittäminen kansan perinnöllisen laadun huononemisen ehkäisemiseksi on rotuhygienian tärkeimpiä tehtäviä.

P. Kontkanen.

LAPSIA.

Eräällä tuttavallani, vielä nuorella avioparilla on kaksi lasta, kuusivuotias poika ja vuotta nuorempi tyttö. Olen tullut ajatelleeksi onko se, miten nämä kaksi lasta eroavat toisistaan, pojille ja tytöille oleellinen ero, vai johtuuko se joistakin seikoista, joita emme helposti tajua.

Tarkoitan tässä tilaisuutta, jolloin noista lapsista toinen tai toinen on tehnyt pahaa ja täytyy anteeksipyytää. Pojalle on sellainen voittamattoman vaikeaa, häntä järkyttää joka kerta niin kovin, että aivan henki näyttää salpautuvan, kunnes vihdoin anteeksipyyntö tapahtuu rajuna antautumisena itkun nyyhkinnällä kyynelten virratessa. Tytöltä ei sensijaan milloinkaan anteeksipyyntö vaadi kyyneliä. Hän ei näytä edes koko asian tarkoitusta ymmärtävän, vaan hänelle on se yhtä helppoa kuin pahan teko.

Esitin kerran lasten äidille, eikö tyttöä voitaisi saada tajuamaan asian sisäistä puolta, eikö voitaisi löytää vaikeampaa keinoa rikoksen sovittamiseksi. Äiti naurahti aluksi, mutta sitten — en tiedä, mitä lienee äkkiä tapahtunut. Hän katsoi minuun muuttuneena, kasvoilla värähti kipu.

— Tämä lapsi oli kuollut jo syntyessään.

Jäimme istumaan puhumattomina, pakoillen katsomasta toisiamme silmiin. Ollen lähellä tätä perhettä, olin joutunut näkemään, miten erilaisissa olosuhteissa syntyivät maailmaan nämä kaksi lasta. Ensimmäisen tulo oli odotettu juhla, toista odotellessa valiteltiin yhtä ja toista puutteellisuutta. Mielestäni heillä ei ole koskaan ollut mitään puutetta, mutta senjälkeen ei ole syntynyt enää uutta lasta. — Ehkä moni ajattelee, että sellaiselle, joka on kuollut jo syntyessään, on helpointa elämä maailmassa. Ja varmaan onkin kauniimpaa, ettei tuota kuolleita lapsia maailmaan ellei tiedä kykenevänsä kylvämään elämän siementä syntyvän lapsensa sieluun.

— Etkö sinä voisi vaikuttaa mitenkään lapseen herättävästi? — kysyin minä vihdoin äidiltä arastaen.

— Herättävästi?

— Niin. — Sano, näkevätkö minun silmäni väärin ja nostattavat minussa harhakuvitelmia? Olen ollut huomaavinani, kuinka sinä joka kerta, kun tyttö tulee luoksesi aivan kuin hyydyt, mutta pojan tullessa tulvahtaa kasvoillesi lämmin hehku.

— Se on totta. Mutta en minä sille mitään voi, että — — —

Äiti puhkesi itkemään. Mieltäni puristi sääli, mutta ponnistelin, etten antaisi sen väärällä tavalla vaikuttaa.

— Sinähän tiedät, kuinka herkkiä lapset ovat. Sellainen, johon aina katsotaan kasvot hyytyneinä, kuolee ijäksi pääsemättä mitään aavistamaan. Ennen pitkää hänen lähellään hyytyvät kaikkien kasvot, kun taas lämpöä osakseen saanut säteilee sitä kaikkialle.

Hänen itkunsa muuttui rajuksi. Minä nousin, puristin hänen kättään lohduttavasti, mutta en pyytänyt anteeksi, sillä pikku tyttö oli saanut aikaan, että talossa vältettiin anteeksipyytelyitä.

Kulkiessani kadulla en voinut päästä tuskallisista ajatuksistani, miksi meille puhutaan elämästä ja rakkaudesta. Siitä illasta muodostui minulle levoton ja ahdistava. Kiersin katuja, kävin elokuvissa ja pistäysin kahvilassa, mutta kaikkialta tulvivat vastaani samat kiduttavat elämän äänet.

Minulle käy usein, että ahdistus päättyy puhdistavaan purkautumaan. Niin kävi tuona iltanakin. Se ei tullut silloin rajusti, vaan hiljaa ratkeillen ja avautuen. Ennen uneen vaipumistani olin sanomattoman kiitollinen vanhemmilleni, etten ollut syntynyt kuolleena maailmaan. Vielä unen syvyyksissä tunsin kasvoillani läpi yön pimeyden luokseni löytäneenä äitini katseen polton.

Yrjö Koivukari.

Kaksi sonettia.

Helli Hannula.

PUUTARHURI.

Näin oudon miehen. — Mulle puhui hän:
»Niin — jospa lähtisin ja loittoneisin —
niin, jospa varjonikin täältä veisin
tuon tumman, peljätyn ja väkevän» . . .

Niin vaiti, ettei kukaan toinen voi
hän kosketteli multaa karun kummun:
sen ruusut avaa salaisenkin ummun
ja oudon viulun tavoin okaat soi . . .

Hän oli Kuolema, ma aavistin
ja tunsin, kuinka sairain, salaisin
mun ruusuistani kukkia voi hälle . . .

Vaan niin hän lähti. —Moni kukkanen
ei enää aueta voi, tunnen sen:
ne eivät aueta voi Elämälle!

ILLAN SAAPUESSA.

Metsä, irti päästä siivet ehtoon,
souda hiljaa valkamaani, ilta!
Hymy, tyyten hiudu kukkasilta
raukeaan ja sammaliseen lehtoon.

Nouse ylle kuumentuneen pääni —
usva, untuvata haaleampi;
astu usvan sisään, salolampi,
salattua sure ikävääni.

Ketä toivon tänne, pysyy poissa.
Tuska piilee kastepisaroissa,
itkee iltarusko meriin verta.

Aivan äänetönnä saavu, ilta! —
Niinkuin loisto raukee kukkasilta,
ruumiini vain kuollut maa on kerta!

Kaksi oodia.

Elsa Tervo.

SOIVA AVARUUS.

Yöhön aallot soi. Väräjääpi kaikki:
ilma, ihmiset, avaruus. Sen tunnen
silmin suljetuin; Värisen mä myötä,
kuin kide herkkä.

Oi, ja kauneimmin väräjääpi mulle
äänet kaukaiset avaruuden yöstä.
Kirkkain, hehkuisin kuvioin ne väikkyy,
vaaleten, tummuin.

Nään ne riemuiten. Siniliekit puuntaa,
vaihtuu vihreisiin, väräjöivät verkot,
kulta-aallot nään. Kuni ihmiskaipuu,
niin kuvat kuulaat

vaihtuu, vangitsee. Väri-äänten leikki,
ihme huimaa. Oi, paeta jos voisi!
Soiva ääretöin avaruus, sun jylhän
tenhosi tunnen.

ELOKUUN NOTTURNO.

Kuuma kaipuu luo oman armaan, hellän,
huuma poltteeseen tuholiekin kumman,
hehku suudelmain tulivirran vuohon
rauhani vienyt.

Huudan turhaan, oi, nimeään mä yöhön,
kuule kaihoisaa valitusta ei hän:
tumma hiljaisuus syvä mulle vastaa,
tuttava tuskain.

Miksi luotiin niin ihanaksi lempi,
sielu kaipaamaan ikiystäväänsä,
miksi hellyyttään kokemaan ma jouduin?
Yö syvä, vastaa!

Yötä tuoksuvaa pisarvirta huuhtoo,
raskas kattoon lyö sadekuuro syksyn:
vaiti vaimentuu punaliekki, sammuu
synkkähän yöhön.

Seitsemän lanttia.

Zsigmond Móricz.

UNKARILAINEN NOVELLI.

Tämä pikku kertomus on Móriczin samannimisessä novellikokoelmassa, joka ilmestyi v. 1909, ja Ady Endre — suomalaisille tuntematon Unkarin nykyaikaisen lyriikan huomattavin edustaja — otti sen vastaan tosin harvalukuisen kannattajajoukon kanssa, mutta yhtä suurella innostuksella, millä Petöfi joskus tervehti Toldia. (Arany: Toldi, suom. Manninen.)

Móriczin yksinkertaisuus näytti aluksi todella yhtä loukkaavalta kuin Petöfin kansanomaisen suunnan välitön vilpittömyys, vaikka erilaisia aiheita ja suuria vastakohtaisuuksia käyttävän Móriczin olikin paljon vaikeampi saavuttaa yleisön hyväksyminen. Tämä johtui viime vuosisadalla vallinneesta Jókain, Mikszáthin, Gárdonyin ja Herzegin kasvattamasta esteettisestä käsityskannasta, mikä oukoksui tähän asti vielä raivaamatta olleita unkarilaisten elämäntiheikköjen synkkiä kuvauksia. Niissä vuorottelevat intohimo, synti, kurjuus ja komiikka naturalistin välittömällä suoruudella.

Móriczin tuotannon arvo on siinä, että hän uudelleen solmi vuosikymmenien kuluessa löyhtyneet suhteet länsimaisen runouden kanssa yhdistäen sen Petöfien luomaan kansanomaiseen suuntaan. Tällä alalla hän tunkeutui sellaisiin syvyyksiin, minne entiset kirjailijamme eivät olisi voineet joutua ilman naturalismin antamaa vapautta.

Tässä esitettävässä pikku kertomuksessa ilmenevät jo valmiina Móriczin ominaisuudet. Suurten etäisyyksien, syvyyksien ja korkeuksien leikkivä yhteenpunominen, missä tragedian sielua syleilee puhtain komiikka ja mikä omissa järkyttävissä oloissaankin tekee sen vastustamattoman suloiseksi.

Kirjailijan moraaliselle käsityskannalle on hyvin kuvaava hänen vastauksensa, kun kummasteltiin, miksei hän heitättänyt noita seitsentä lanttia kerjäläiselle:

»Juuri se on tuota uutta, mitä olen tuonut. Olen käynyt niin syvällä elämän kurjuudessa, että katkesi lanka, millä olin kiinni Julkisen Elämänjärjestyksen navassa. Otin vastaan almun kerjäläiseltä, koska kerjäläinen ei ollut kerjäläinen, vaan ihminen . . . . kanssaihminen.»

Hyvin määräsivät jumalat, kun köyhä ihminenkin osaa nauraa.

Ei kuulu mökeistä pelkkää itkua ja voivottelua, vaan myös runsaasti sydämestä lähtenyttä naurua. Vieläpä on totta, että köyhä ihminen nauraa monesti silloinkin, kun olisi enemmän syytä itkeä.

Tunnen hyvin heidän maailmansa. Se Soósien suvun haara, mihin isäni kuuluu, on kokenut hädän raskaimmatkin hetket. Tuohon aikaan isäni oli päiväpalkkalaisena eräässä konepajassa. Hän ei koskaan puhunut mielellään siitä ajasta, eivätkä toisetkaan, vaikka se olikin totta.

Ja sekin on totta, etten minä koko elämäni aikana koskaan enää naura niin paljon kuin näinä parina lapsuuteni vuotena.

Miten voisinkaan nauraa, kun ei enää ole punaposkista, iloista äitiä, joka osasi herttaisesti nauraa ja niin sydämestään, että lopuksi kyyneleet juoksivat hänen silmistään ja yskänpuuska valtasi hänet melkein tukahduttaen.

Eikä hänkään koskaan muulloin nauranut niin paljon kuin eräänä iltapäivänä, jonka me vietimme kahden etsiessämme seitsentä lanttia. Etsimme ja löysimmekin. Kolme koneen laatikosta, yhden lasikaapista, muut saimme käsiimme hankalammin.

Ensimmäiset kolme lanttia löysi vielä itse äitini. Hän luuli löytävänsä koneen laatikosta enemmänkin, sillä hän ompeli rahasta ja pani aina sinne, mitä sai maksuksi. Minulle koneen laatikko oli ehtymätön aarreaitta, sinne tarvitsi vain kurottaa ja heti oli loihdittuna: kata itsesi, pöytä.

Niinpä töllistelinkin kovin, kun äiti-kultani sieltä haki ja haki, sormustimet, sakset, neulat, nyörit, napit, nauhankappaleet, kaikki harasi hajalle ja sanoi äkkiä ällistyneenä:

— Pujahtivat piiloon.

— Mitkä?

Pennoset, lausui äitini naurahtaen.

Hän veti ulos laatikon.

— Tulehan, poikaseni, uhallakin etsimme nuo veijarit, viekkaat, viekkaat pennoset.

Hän kyykistyi maahan, laski alas laatikon aivan kuin olisi pelännyt, että ne lentäisivät ulos, keikahutti sen ylösalaisin kuin ihminen, joka peittää perhosen hattuunsa.

Sille ei voinut olla nauramatta.

— Täällä ovat, sisällä ovat, naureskeli hän eikä kiiruhtanut nostamaan laatikkoa ylös. Jos on vain yksikin, täytyy sen olla täällä.

Kyykistyin maahan ja tirkistelin, eikö puikkelehdi esiin joku kiiltävä kolikko. Ei liikuskellut siellä mitään. Emme osanneet oikein uskoa, että siellä olisi jotakin.

Katsoimme toisiamme ja nauroimme lapselliselle pilallemme.

Koskin nurin käännettyyn laatikkoon.

— Pst! pelästytti minut äitini. Hiljaa, ne vielä syöksyvät pakoon. Sinä et vielä tiedä, kuinka virkku eläin raha on. Kovin nopeasti se juoksee, vierii vain. Ja kuinka se vieriikään! . . .

Huojuimme naurusta vasemmalle ja oikealle. Monesti olimme jo kokeneet, kuinka helposti lantti vierii.

Kun toinnuimme, minä kurotin jälleen kättäni kohottaakseni laatikkoa.

— Aijai! huudahti minulle uudestaan äitini, ja minä säpsähdin niin, että tempaisin takaisin sormeni, kuin olisin koskenut hellaan.

— Varo, sinä pikku tuhlari. Kuinka sinä kiirehditkään näyttämään niille tietä. Ovathan ne meidän niin kauan kuin ovat siellä. Anna niiden olla vain vielä vähän aikaa, koskapa tahdon pestä pyykkiä, ja siihen tarvitaan saippuaa ja saippuaan ainakin seitsemän lanttia, vähemmällä ei anneta. Minullahan on jo kolme, vielä tarvitaan neljä,

ja ne ovat tässä pikku talossa; täällä asuvat eivätkä pidä häiritsemisestä; sillä jos ne suuttuvat, menevät ne pois, niin että koskaan emme näe niitä. Siis varo, koska raha on kovin arka, sitä täytyy hoitaa hellävaroen. Kunnioituksella. Helposti nokkaantuu, kuten herrasneidit . . . Etkö osaa jotakin houkutusrunoa, jolla voisi ne ehkä houkutella ulos etanankuorestaan.

Kuinka paljon siinä naureskelimme höpötellessämme, sitä tuskin tiedänkään. Mutta tuo etanan houkuttelu oli kovin omituinen:

Pennonen, pennonen, talosi palaa —
Työnnä sarvet esiin.

Ja samalla käänsin tämän »talon» ylösalaisin. Sen alla oli monenmoista rojua, mutta rahaa ei.

Äitini kopeloi huulet happamasti kurtussa turhaan.

— Mikä vahinko, hän sanoi, ettei meillä ole pöytää. Jos olisimme kaataneet laatikon sen päälle, kunnioitus olisi ollut suurempi, ja silloin olisi varmaan rahaa ollut.

Kokosin rihkaman ja panin takaisin laatikkoon. Äitini samalla mietiskeli. Hän vaivasi päätään, eikö hän ole pannut jotakin rahaa joskus jonnekin, mutta ei keksinyt.

Mutta minun kieltäni kutitti.

— Äiti kulta, minä tiedän paikan, missä on yksi lantti.

— Missä, poikani, haetaan se, ennenkuin se sulaa kuin lumi.

— Lasikaapissa, laatikossa oli.

— Voi, lapsi parka, kuinka hyvä, ettet ole sanonut aikaisemmin, nyt sitäkään ei olisi.

Nousimme ja menimme lasikaapin luo, missä ei ollut ollut ruutuja enää pitkään aikaan, mutta laatikossa oli lantti, kuten tiesin. Kolme päivää olin jo aikonut näpistää sen, mutta en ollut rohjennut. Olisin ostanut sillä karamelleja, jos olisin uskaltanut.

— No, nyt on jo neljä lanttia. Surut pois, poikaseni, meillähän on jo suurin osa. Enää tarvitaan vain kolme. Kun kerran nämä neljä olemme löytäneet tunnin kuluessa, nuo kolmekin löydämme iltakahviin mennessä. Vielä silloinkin voin pestä röykkiön ennen iltaa. Tule vain nopeasti, ehkä muissakin laatikoissa on.

Kunpa olisikin ollut kaikissa laatikoissa. Silloin olisi ollut paljon, koska vanha kaappi palveli nuorella iällään sellaisissa paikoissa, missä lienee ollut paljon kätkettävää. Mutta meillä ei tuolle orvolle ollut paljon taakkaa; turhaan se ei ollut niin raihnainen, toukansyömä, vajahampainen.

Äitini piti pienen saarnan jokaiselle uudelle laatikolle.

— Tämä laatikko oli rikas. Tässä ei ollut koskaan mitään. Tämä taas eli aina koiran kohtaloa. No, sinä paha kurjain keräilijä, eikö sinullakaan ole yhtään penniä. Voi, tässä ei koskaan tule olemaankaan, siinä säilyy meidän köyhyytemme. No, sinulla älköön olkokaan koskaan, jos nyt, kun kerran sinulta pyydän, et kuitenkaan anna. Täällä on eniten, kas — huusi hän nauraen, kun vetäisi auki alimmaisen laatikon, missä ei ollut tippaakaan pohjaa.

Hän jätti sen roikkumaan kaulaani, ja me istuimme nauraen lattialle.

— Odotahan vaan, virkkoi hän äkkiä, meillä on heti rahaa. Isäsi vaatteista löytyy.

Seinään oli lyöty nauloja, ja vaatteet riippuivat niissä. Ja ihmeen ihme, kun äitini kopeloi ensimmäistä taskua, heti sattui käteen yksi lantti.

Hän tuskin saattoi uskoa silmiään.

— Onpahan se, huusi hän, tässä on! Paljonkohan on jo? Emme jaksa laskeakaan. Yksi — kaksi - kolme — neljä — viisi . . . Viisi! Enää tarv.taan vain kaksi. Mitäs se on, kaksi lanttia, ei mitään. Missä on viisi, sieltä löytyy vielä kaksikin.

Suurella touhulla hän etsi läpi kaikki taskut, valitettavasti turhaan. Ei löytynyt ainoatakaan. Parhain leikkisanakaan ei houkutellut esiin mistään enää kahta lanttia.

Jo paloivat suuret punaiset ruusut äitini poskilla hermostumisesta ja touhusta. Hän ei olisi saanut tehdä työtä, muuten tuli heti sairaaksi. Tämä oli tietysti poikkeuksellista hommaa, ja rahan hankkimisesta ei voi kieltää ketään.

Iltapäiväkahvin aikakin jo tuli ja meni. Ja tuli kohta ilta. Isäni tarvitsi huomiseksi paidan, eikä sitä voitu pestä. Puhdas kaivovesi ei vie pois öljyistä likaa.

Silloin lyö äitini otsaansa:

— Oi, minä aasi! Ja omia taskujani en katsokaan. Mutta totisesti, nyt kun tuli mieleeni, katson ne.

Ja hän katsoi. Ja kas, sieltäkin löytyi yksi lantti. Kuudes.

Tulemme kuumeisiksi. Nyt tarvitaan enää vain yksi.

— Näytäpä sinäkin taskusi. Ehkä sielläkin on.

Minun taskuni! No, nehän kyllä voin näyttää. Niissä ei ollut mitään.

Pimeni jo. Ja me seisoimme siinä vaillinaisine lantteinemme. Sama.

(Jatk. siv. 259).

KIRJALLISUUS

KIRJALLISUUTEMME ILMEISESTI KÄÄNNEKOHDASSA.

Joulukirjallisuutta odottaessamme julkaisemme tohtori Rafael Koskimiehen vastauksen aikaisempaan kiertokyselyymme, joka koski kirjallisuutemme nykyistä tilaa.

Toimituksen allekirjoittaneelle osoittamaan kysymykseen voisi tietenkin antaa vastauksia monelta eri kannalta. Eräs näkökohta, joka voi vaikuttaa liian »käytännölliseltä», on mielestäni yleisön ja kirjailijoiden suhde toisiinsa. Tässä kohdin voi kirjallisuutta ostavasta ja lukevasta yleisöstämme antaa sen arvolauseen, ettei elävää harrastusta suinkaan ole puuttunut. Viimeksi kuluneina vaikeina vuosina kirjallisuuden tuotanto on osoittanut vain vähäistä laskua kvantitatiivisessa suhteessa. Ei voine ajatella, että tämä pysyminen suhteellisen normaaleissa oloissa olisi ollut mahdollista ilman lukijakunnan oikeata käsitystä kansalliskirjallisuuden arvosta. Sen sijaan on kylliksi todettu, että tämän yleisön suurin osa on kohdistanut harrastuksensa yksipuolisesti yhteen kirjallisuuden lajiin, nimittäin romaaniin, mistä taas on ollut luonnollisena seurauksena se, että tarjonta sillä alalla on kasvanut miltei suhteettomaksi, kun taas lyriikkaa ja novellistiikkaa julkaistaan mahdollisimman säästeliäästi. Jos mikään runoudenlaji ulkonaisessa suhteessa nykyään kukoistaa, niin tietenkin romaani — eikä ainoastaan meillä, vaan kaikkialla muuallakin olosuhteet näyttävät olevan sille suosiollisia. Tavallaan voimme olla iloisia siitä, että romaanimuodon käyttäjille siten on avautunut melkoisia mahdollisuuksia, mutta usein tulee ajatelleeksi, että joku kirjailija aivan käytännöllisistä syistä on johdettu sellaisen kirjallisuudenlajin uomaan, missä hänellä kenties ei ole niin paljoa sanottavaa kuin jossakin muussa lajissa. Suomalainen kirjallisuudenarvostelu on nähdäkseni ollut hyvin selvillä tästä hieman luonnottomasta asiaintilasta, mutta yleisö on aina vahvempi kuin julkinen arvostelu. Kirjallisuutta lukeva yleisö tosin odottaa arvostelulta ohjeita ja valintaa, jota se noudattaa, mutta monta kertaa on nähty, että yksimielinen arvostelurintama on ollut heikompi kuin kaikkivaltias yleisön maku. Yleensä arvostelulta odotetaan joko kiitosta tai moitetta ja unohdetaan silloin, että arvostelijan lausunnon on oltava ensi sijassa asiantuntijan lausunto, jossa pelkillä superlatiiveilla puoleen tai toiseen ei pitkälle päästä. Julkinen arvostelu on koko laadultaan aivan toista kuin suullisessa keskustelussa käytetty »arvostelukieli», jossa jokaisella on vapaus lausua mielipiteitä suuntaan ja toiseen persoonallisen vaikutelmansa perusteella.

Kirjallisuutemme on ilmeisesti käännekohdassa. Monet viime vuosien tunnukset ovat käytännössä menettäneet merkityksensä. Viime vuosikymmenen kuohuntakausi, joka toi mukanaan monta uutta nimeä, lupausta ja valmista saavutusta, on antanut tilaa uusille suuntautumisille, joskaan ei uusille koulukunnille. On hyvä, että elävä kirjallisuus seuraa aikaansa ja kuvastaa sitä, mutta ennen kaikkea runoudelta on lupa odottaa persoonallista taidetta, jotakin yliajallista, sellaista, joka ei ole sidottu vain hetken levottomasti ohimeneviin ilmiöihin. Nykyhetken suomalainen kirjallisuus eri aloilla on erään kehityksen varhainen vaihe. Persoonallisuuksista ja heidän yksilöllisistä kehityksistään lähinnä seuraa myöskin sellainen kollektiivinen kehitys, joka määrää ajankohdan ja sen kulttuurin arvon.

Rafael Koskimies.

TULOSSA OLEVAA KIRJASATOA.

Kustantajat ovat viime päivinä laskeneet julkisuuteen tietoja syksyn kirjauutuuksista. Luettelossa on mielestäni jotakin enteellistä. Siellä on sekä vanhemmasta että nuoremmasta polvesta nimiä, joiden esiintymistä odotamme aina hiljainen toive sydämissämme, että ehkä sittenkin, ehkä vielä ... Tämän joulun nimiluettelo, josta otamme esille mielenkiintoisimpia, vahvistaa tätä odotusta.

Paitsi käännöksiä edustaa lyriikkaa vain kaksi nimeä, *Larin-Kyösti* ja *Katri Vala*. Puolueihmiset asettavat Katri Valan ja tämän lehden eri puolille barrikaadia, kuten termi kuuluu, mutta se ei estä meitä sanomasta, että odotamme Katri Valan teosta uskovin toivein, että tapaamme runoilijan, joka uskaltaa murtaa sillä puolen vallitsevien vaatimukset; uskaltaa olla ihminen, uskaltaa uhmata käskijäinsä sanelemia lakeja: taide ei

ole propagandaväline, vaan taiteen tunnusmerkki on vapaus, tarkoittaen ei alkuihmisen kuritonta vapautta, vaan ponnistelua korkeamman ihmisyyden luoman vapauden löytämiseksi.

Romaanien luettelo on runsas. Vanhemmasta polvesta esiintyvät useimmat vanhastaan tunnetut tuotteliaat — ammattinsa osaavat kirjoittajat. Nimistä, joilta joka kerran odottaa jotakin uutta ja merkitsevää, mainittakoon *Onerva, Haarla, Järventaus, Railo* ja *Sillanpää*. Heiltä odottaa saavansa kuulla ainakin rehellisen työn äänen, ei konjunktuurien ja suuntavaatimusten mukaan laskevan liikemiehen mainosreklaamia — häpeällisintä, mihin runoilija voi tehdä itsensä vikapääksi.

Erikoisesti Sillanpään kirja lupaa kirjailijan itsensä antamien ennakkotietojen mukaan jotakin uutta: hän kuvaa, ei ainoastaan nauttivaa, vaan myös taistelevaa ja kärsivää ihmisolentoa. On suorastaan jännittävää odottaa, m i n k ä puolesta nämä Sillanpään uudet ihmiset kärsivät ja taistelevat — kesäyössä. Anteeksi ilkeytemme, kun lisäämme vakavasti, että olisikohan heräämässä Sillanpäässä uusi Sillanpää, uusi runoilijan kehitysvaihe, joka antaisi tämän kansan kokea ilon . . . Jäämme odottamaan.

Nuoren polven kirjailijoista ovat *Pekkanen* ja *Valtari* kirjoittaneet romaaneja. Tiedämme, että Pekkanen osaa kirjoittaa hyvän romaanin, mutta pelkkä hyvä ei Pekkasen saaman tunnustuksen jälkeen enää riitä, jos aikoo selviytyä voittajana. Ja Valtarin kirja on saanut tekijälleen nuorukaisvuosiltaan tunnusomaisen nimen »Sielu ja liekki». — Uskallammeko liittää saman odotuksen kuin Sillanpäähän? Uskallammeko alkaa kasvattaa uskoa, että — kadotetuiksi tuomitutkin pelastuvat elämään, kohoavat heikkoudesta voimaan, koettuaan kylliksi vaivaa? Jos tälle rehellisyyden tielle päästään, merkitsee se suurta tälle maalle. Myös *Tyyne-Maija Salminen*, viime vuoden tulokkaista enimmän toiveita herättänyt, on kirjoittanut uuden romaanin, jota jäämme odottamaan toiveikkain mielin. Lisäksi olemme kuulleet, että *Helvi Hämäläinen* on myöskin kirjoittanut romaanin, vaikkakaan sitä ei vielä näy kustantajain luettelossa. Muistamme »Hyväntekijän» herkän ja puhtaan taiteilijaäänen ja olemme iloisia odotuksessamme.

Luettuamme ennakkotiedoitukset nousee mieleen ajatuksia, joko uskaltaisi alkaa toivoa, että tulevan joulun kirjallisuus edes hiukan murtaisi tämän kansan kehitystä tukehduttavaa arkaa, velttouden pakkopaidan luomaa kuorta ja antaisi kuulua syvältä kohoavan runoilijaäänen, joka ei tyydy ilmentämään vain aikamme uupumusta ja kapinaa, ei jättäydy vain repimään, vaan ponnistelee tien löytämiseksi pahan alkusyihin ja niiden ymmärtämiseen. Ennakkomaininnoissa näkyvät kyllä arveluttavasti vanhat tuntomerkit: kärsimystä ja taistelua, ristiriitoja ja kamppailuja, psykologisoivaa tutkistelua, kulkua sokkeloissa ja lopuksi kaunis päätös — kirkastuminen ja voitto. Jää hiukan ajattelemaan voiko päästä kirkastumiseen ja voittoon ellei ole m i k ä ä n kirkastunut eikä ole m i t ä ä n voittanut. Siksi tulee kysyneeksi onko tämä joku romaanin kaava, johon täytyy jokaisen olla sidottu — kaava, jonka esim. kustannusvirkailijat ovat vaivalla oppineet ja antavat kirjailijoille ohjeet: pojat, kirjoittakaa sillä tavoin, olkaa kilttejä ja hyviä. —

Tämä aika on kuin jäässä — sen kasvot vapisevat sairaan, sisäisen rynnistelyn luomasta pingoituksesta, mutta sanoja ei ole, kieli ei liiku, jokaisen kaulalla kuristaa kuin hirttonuora. Ellei runoilijoissa, joille kuuluu elävän sanan viljelyn vastuu, ole voimaa katkoa kahleita, murskata pakkositeitä ja löytää pääsyä yhteiselle kansallisen sovun ja nousun tielle, olemme hukassa. Runon henki ei ole uupumus, ei alistuminen vaan taistelu vapauteen, alati korkeamman elämän saavuttamiseksi. Lähikuukaudet osoittavat, miten odotuksemme tulee täyttymään. *Y. K.*

(Jatk. siv. 248).

avukseen arabialaisen merimiehen ja syvyyksien sinisen kiertolaisen. Olihan hänellä tosin vaimo ja kuusi lasta, mutta oliko oikein, että lapset kärsivät hänen tähtensä? Mutta yhtä nopeasti kuin ajatukset tulivat hänen tajuntaansa, yhtä nopeasti ne myös sieltä poistuivat, sillä hän alistui kohtaloonsa.

Matti liikkui hyvin harvoin kylällä, mutta Amalia oli aina liikkeellä. Nyt hän oli perheen elättäjä. Kauhoja sisältävä kori käsivarrella hän kulki ympäri pitäjää kaupaten niitä emännille. Ja kun hän palasi kotiin oli korissa ruokaa ja vaatteita. Suurten talojen emännät antoivat niitä hieman säälinsekaisin tuntein, koska useilla heistä oli myöskin äitiys kannettavanaan. Siksi he jonkunverran ymmärsivät Välilän Amaliaa. Rusthollarien emännät, odottaessaan perillisten tuloa, saivat olla sisällä ja nauttia riittävästi ravintoa. Välilän Amalian täytyi kulkea pitäjällä huonoissa vaatteissa, jalat märkinä, sillä kotona oleva perhe oli riippuvainen hänen ansiostaan. Mutta niin kuin miehensä, oli hänkin tyytyväinen kohtaloonsa.

Vuodet kuluivat hiljalleen. Lapset kasvoivat ja lähtivät yksi toisensa perästä maailmalle, häviten sinne, teille tietymättömille, kerrottiinpa jonkun menneen Amerikkaankin. Yksi pojista oli kumminkin jäänyt kotikylään rengiksi, auttaen parhaansa mukaan vanhempiaan.

Eräänä talvipäivänä oli Amalia kuollut, sairastettuaan ensin kovaa vatsanpurua. Mitään hoitoa ei hänelle kyetty hankkimaan, eipä edes tiedetty taudin laatua.

Leskeksi jäätyään Matti eleli hiljaista elämää. Puute ei häntä enää nyt sanottavammin ahdistanut. Elämänsä taivas oli pilvetön. Hän rakasti tuota harmaata, ränsistynyttä mökkiä, jonka seinien sisällä oli suurimmat elämyksensä elänyt, kokenut ihanimmat ilot ja katkerimmat surut. Hän ei antanut tehdä siinä mitään korjauksia, paitsi ikkunaruutuja, jotka aikaisemmin olivat päreillä paikatut. Kaikki muut paikat saivat jäädä entiselleen.

Matti oli koko ikänsä tottunut tekemään ahkerasti työtä. Sitä ilman kävi aika pitkäksi. Kädet olivat vahvat, niille piti saada sopivaa askartelua. Nuorimmasta pojasta oli tullut maanviljelijä, joka koetti saada maansa ja talonsa hyvään kuntoon. Hän rakennutti jotain ulkohuonetta, ja isä tahtoi olla työssä mukana. Eräänä päivänä hän oli kiskomassa nauloja vanhoista puista, ja silloin sattui onnettomuus. Naula raapaisi käteen. Hän ei siitä ollut milläänsäkään ennenkuin illalla, kun kättä alkoi pakoittaa. Seuraavana aamuna oli se arveluttavasti pöhöttynyt, ajateltiinpa jo hakea lääkärikin, mutta ukko kielsi jyrkästi sellaisen hulluttelun. Olihan hän kestänyt paljon pahempaakin. Mitä tuollainen naarmu oli niitten rinnalla. Mutta käsi pöhöttyi yhä enemmän. Kolmantena päivänä haettu lääkäri totesi siinä olevan verenmyrkytyksen, niin pahalla asteella, ettei enää voitu auttaa. Siihen kuoli Matti Välilä. Väkevämpi tuli ja voitti. —

Seurakunnan kirkkomaalla on vaatimaton puuristi osoittamassa paikkaa, mihin eräs Matti Välilä on haudattu. Puuristi kestää lyhyen hetken. Sen lahotessa on hävinnyt viimeinenkin muisto Matti Välilästä. Vanhat aikakirjat sentään säilyttävät nimen. Mutta kuka voi niistä lukea muuta kuin nimen: Matti Välilä, nimen niinkuin joku toinenkin nimi?

Kuuluuko kunnia „Tarinain" inspiroinnista yksinään Polvianderille?

Sanomalehdet tiesivät kesällä kertoa Kurussa tapahtuneesta juhlallisesta »Vänrikki Stoolin» muistopatsaan paljastamisesta vänrikki K. K. Polvianderin haudalla. Ajatus on kieltämättä varsin kaunis, ja ukko Polviander varmasti ansaitsee urheana Suomen sodan porilaisena huomiota osakseen sekä jälkipolvien kunnioitusta osoittavan patsaan haudalleen, mutta kun hänet »Stoolina» näin merkitään Runebergin iki-ihanan sankarirunoelman absoluuttiseksi inspiroijaksi tiettävästi sangen hatarin perustein, on seikka sellaisenaan historiallisesti mielivaltainen väittämä ja omiaan jopa kenties loukkaamaan niiden toisten samaisen sodan urhojen muistoa, jotka ovat — ja todennäköisesti enemmänkin kuin Polviander — antaneet itse luomispaikalla kansallisrunoilijallemme tietoja ja aiheita kuuluihin »Tarinoihin».

Yhtä toivotonta kuin olisi lähteä etsimään näin jälestäpäin henkilöä, joka sopisi vastaansanomattomasti Topeliuksen »Välskärin» ääriviivoihin, on ryhtyä nimeämään Runebergin fantastisen vänrikkiluomuksen kaavoihin soveltuvaa sotilasta haudan takaa. Jos sellainen nyt kuitenkin välttämättä on tuon »vanhentuneen käsityksen» mukaisen korpraali Pelanderin tilalle nimettävä — niinkuin nyt näyttää tehdyn — niin mitkä ovat ne tosiasiat, joilla tätä uutta väitettä tuetaan ja joiden olisi siis saatava »Tarinain» valtava lukijakunta tyydyttävästi vakuutetuksi asianlaidan todenperäisyydestä? Siitä, että ainakaan toistaiseksi julkisuudessa esitetyt perustelut eivät tunnu ehdottoman vakuuttavilta, sallittaneen seuraavassa tehdä muutamia vertailuja.

Lienemme kaikki yhtä mieltä siitä, että Runeberg sai herätteet ja pani sankarirunoelmansa alulle Ruoveden Ritoniemessä, asuessaan siellä kapteeni af Enehjelmin perheessä. Mikä on siis tuota innoittajaa etsittäessä pakoittanut lähtemään »merta edemmäs kalaan» Kurun kappeliseurakuntaan. Tiedetäänhän, että Ruoveden emäseurakunnankin hautausmaassa lepää Suomen sodan urhoja, kuten esim. kapteeni Kaarle Palmroth, jolta nuoren runoilijamaisterin hyvin tiedetään runoaiheitaan ammentaneen. Jos todisteeksi Polvianderin sopivaisuudelle »Vänrikin» osaan on katsottu m.m. se seikka, että »Tarinoissa» kerrotaan runsaasti niistä taisteluista, joihin Polviander Eekin pataljoonan mukana osallistui, tulkoon mainituksi, että kapteeni Palmroth taisteli Porin Rykmentissä luutnanttina aivan samoilla kentillä kuin vänrikki Polvianderkin ja samaisen J. F. Eekin pataljoonassa, kuten kaikki muutkin Ruoveden komppanian miehet. Näistä asioista on Palmrothin sodan aikana kotiinsa Ruovedelle kirjoittamissa kirjeissä (jäljennöksinä Valtion arkistossa) runsaasti tietoja. Lisäksi on Ritoniemestä Vasulle, Palmrothin sukukartanoon, matkaa vain 4 km. kun taas Hainarin torppa, jossa Polviander asui, on sieltä yli 3 peninkulman päässä.

Mitä taas »Vänrikin» varsinaiseen olemukseen tulee, niin se seikka, että kapteeni Palmroth ei ole asunut »armoleivänsyöjänä» samassa talossa kuin Runeberg ja että hän tuskin on poltellut nurkantakuisia tai paikkaillut nuottaa, ei ole ainakaan vänrikki Polvianderin rinnalla mikään todistus nyt vaikkapa esim. hänen soveltumattomuudestaan »Vänrikiksi», sillä tuskinpa on Polviander tuossa suhteessa ollut häntä pesunkestävämpi »Vänrikki». Sotilasarvo lieneekin ainoa — ja sellaisenaan peräti heikko — peruste, jolla Polviander nyt on katsottu voitavan identifieerata »Vänrikki Stooliksi» useampien mahdollisten henkilöhahmojen joukosta. Ja kuitenkin on kysymys vain eräänlaisesta henkisestä »Vänrikistä», sillä totuus lienee se — niinkuin jo edempänä mainitsin — että koko »Vänrikki Stool» on mielikuvituksellinen yhdistelmä, jolle niin Palmroth kuin Polvianderkin sekä lisäksi af Enehjelm ja jotkut muut upseeriveteraanit ovat antaneet sanat, hengen ja arvon mutta jonka ruumiillistuneena olemuksena on varmaankin verkkoineen ja kototupakoineen ollut joku ruoveteläinen ruotivaari — mahdollisesti sittenkin korpraali Pelander — mutta ei missään tapauksessa yksinään vänrikki Polviander. (»Hirvenhiihtäjien» luomisessa sensijaan on innoittava osuus todennäköisesti ollut Polvianderilla, sillä Kurun linturikkaassa kappelipitäjässä tiedetään runoilijan myöhemmin ahkerasti ammuskelleen pyitä ja havitelleen hirviäkin vanhan vänrikin seurassa.)

Runeberg itse sanoo »Stoolistaan», että »Fänrik Stål är till en viss grad historisk» (— määrätyssä suhteessa l. tavallaan historiallinen henkilö —) ja Werner Söderhjelm selittää tämän varauksen teoksessaan »Joh. Ludv. Runeberg» siten, että paikkansapitämättömyys »Vänrikin» kohdalla tarkoittaa enemmänkin hänen kertomustensa sisältöä kuin miehen varsinaista olemusta ja että »Stool» oli vanha puolihöperö (»halft afsigkommen») aliupseeristoon kuuluva sotavanhus, jonka kuva runossa on liian elävä ollakseen kokonaan tuulestatemmattu. Ja näillä perusteilla on korpraali Pelanderia tähän asti pidetty »Stoolina» sangen vakavasti. — Yhtä hatarasti muuten kuin Polvianderin sopivaisuus »Stooliksi» sellaisenaan on tietenkin niinikään perusteltu se väite, että Polvianderin asuman Hainarin kruununtorpan rakennus, joka on siirretty Turun linnan pihalle, siis olisi »Vänrikki Stoolin mökki». Eiköhän riittäisi tässäkin kohden vain tarkistettu maininta Suomen sodassa taistelleen Porin Rykmentin lipunkantajan kruununpuustellista.

Vänrikki Polvianderin tuntomerkkien siis tuskin voidaan julkisuudessa esitetyin niukoin perustein vakuuttavasti todistaa sopivan »Stooliin». En tahdo edelläolevalla liioin vaatia tuota — itse asiassa lopultakin melko pienimerkityksellistä — henkilökoh-

(Jatk. siv. 259).

TEATTERI

JALMARI FINNE TEATTERIMIEHENÄ.

Jalmari Finne on täyttänyt 60-vuotta. Tampereen Työväen Teatteri oli elokuun lopussa järjestänyt Finnelle ja hänen vierailleen juhlanäytännön, jona esitettiin eräs Finnen menestyksellisimmistä näytelmistä, »Pitkäjärveläiset».

Jos tarkastelee Finneä teatterimiehenä, niin epäilemättä parhaan lähtökohdan saa tästä. Teatteri juhlii suosimaansa kirjailijaa keskellä kesää ja toimeenpanee juhlanäytännön. Juuri Finnen läheinen suhde teatteriin on ehkä merkitävintä hänen elämässään.

Jalmari Finne.

Sanotaan, ettei maassamme ole ainoatakaan ns. intiimiteatteria. Finne on vaalinut Tampereen Työväen Teatteria, joka suhteessa häneen itseensä on todella saanut intiimiteatterin luonteen, siinä mielessä että on syntynyt läheinen kosketus toisaalta teatterin ohjaajan, näyttelijöiden ja näytelmäkirjailijan välillä, toisaalta hänen ja yleisön välillä. Ei ole sattuma, että Finne valitsi juuri tämän teatterin. Itse Hämeessä kasvaneena, hämäläistä kansanluonnetta ymmärtäneenä, sopi tämä kansanteatteri parhaiten hänen taiteensa tulkitsijaksi. Tampereen Työväen Teatteri on ymmärtänyt kirjailijan syvimmän tarkoituksen ja niinpä on teatterin näyttelijöistä syntynyt todella Finnen ajattelemia henkilöitä, joista ennenmuita on mainittava Elna Hellman. Hän on eräiden Finnen kansannäytelmien naishahmojen ruumiillistuma, kukaan toinen ei voisi esittää näitä osia samalla tavalla; Elna Hellmanin koomilliset naistyypit ovat juurtuneet yleisön tajuntaan, tuntuu siltä kuin ne olisi luotukin vain häntä varten.

Jalmari Finnen aidoimpina näytelminä on pidetty kansanelämäkuvauksia, »Sysmäläistä» ja »Pitkäjärveläisiä». Niissä on välitöntä kansanomaista huumoria, joka on raikasta ja elävää. »Sysmäläisessä» kirjailija on luonut historialliset puitteet hyvin selvästi näkyviin — eräs puoli Finnen monista harrastuksista, historiantutkimus, tulee siinä esiin.

»Suutarin tyttäret» tuo eteemme vanhan tamperelaisen mestari- ja kisällimaailman. Tekijä huomauttaa tästä näytelmästä: »Toisen värkeistä prykännyt Jalmari Finne.» Hän lienee saanut esikuvia jostain ranskalaisesta satiirinäytelmästä. Näytelmä on pikantti, herkullinen, tahtoisipa sanoa sen kuuluvan nykyaikaisten komedioiden parhaimmistoon. Tampereen Työväen Teatteri vieraili pari vuotta sitten Helsingissä esittäen teatteripäivillä kohtia tästä näytelmästä ja arvostelu antoi yksimielisen tunnustuksen hyvästä esityksestä.

Finnen asteikko dramaatikkona on laaja. Vuonna 1926 hän kirjoitti huomattavan vakoiluaiheisen draaman »Isänmaan tähden», jonka Kansallisteatteri valitsi nyt syyskautensa alkajaisnäytelmäksi. Siinä Finne esiintyy rikospsykologina, mutta hänen aatteellisuutensa saa myös näytelmässä kauniin ilmauksen. Palaamme teatterikatsauksessa lähemmin tähän näytelmään. Aikaisempiin Finnen näytelmiin kuuluvat myös »Admirabilis» ja »Kauppaparooni». Viime aikoina on esitetty erästä Finnen näytelmää, jonka laatu jälleen poikkeaa muista. Se on farssi, »Rakas univormu», jonka ensi-ilta oli v. 1932 Tampereen Työväen Teatterissa. Tässä näytelmässä kirjailija kuitenkin ampuu yli maalin. Taiteelliseksi näytelmää tuskin on aiottukaan ja pääasiaksi on jäänyt pelkkä yleisön naurattaminen.

Finnen monipuolisuus taiteellisella alalla ei ole rajoittunut pelkästään näytelmiin, vaan myöskin romaanikirjailijana hän on ansioitunut. Tulkoon tässä yhteydessä mainituksi erinomaisen selkeä ja vaikuttava Kaarlo Bergbomin elämäkerta.

Nykyhetkisen suomalaisen näytelmän on väitetty elävän murroskauttaan. Draamat muuttuvat surrealistisiksi, joilla ei ole todellisuuspohjaa, komedioista tulee farsseja ja onpa sanottu, että monasti kirjailija olisi kirjoittanut hyvän näytelmän, ellei hän olisi sille antanut komedian nimeä, vaan olisi ristinyt sen farssiksi. Komedian ala on vierain suomalaisille näytelmäkirjailijoille ja parhaana, kansainväliset mittapuut täyttävänä tulee pitää Finnen »Suutarin tyttäriä».

Jalmari Finnelle on suotu suuret lahjat, joita hän on käyttänyt hyväkseen. Hän ei ole vain taiteilija, vaan tiedemies ja yhdistämällä nämä molemmat

ominaisuutensa hän on kyennyt luomaan vakavan, horjumattoman pohjan ihmiskuvaukselleen. Niin paljon kuin meillä onkaan kirjoitettu kansannäytelmiä, on Jalmari Finne niitä harvoja, joka ovat luoneet taiteellisia kansanelämänkuvauksia. Toivoisi vain, että »Pitkäjärveläisistä» tulisi yhtä klassillinen kuin »Pohjalaisista». Mutta sellainen edellyttää myöskin entistä suurempaa syventymistä teatterien puolelta, se edellyttää erikoista kirjailijan tutkimista, johon esim. Tampereen Työväen Teatteri on uhrannut paljon aikaa, ja joka lienee esittänyt Finnen kaikki näytelmät.

Finnen suhteesta teatteriin oli alussa jo puhetta. Finne ei ole ainoastaan näytelmäkirjailijana teatterin harras ystävä, vaan hän on esiintynyt myös ohjaajana. Eräs täydellisimpiä ilmauksia Finnen suhteesta teatteriin mainittakoon ne tilaisuudet, joissa Finne ohjasi näytelmiään Tampereen Työväen Teatterissa pitäen ennen esityksen alkua esitelmän yleisölle. Täten yleisö saa, mikäli kirjailija koskettelee näytelmänsä syntyä ja sen ohjausta teatterin parrasvalossa, uuden käsityksen näytelmästä ja ymmärtää syvemmin sitä. Yleisölle on selitetty ehkä hieman ihmiskuvauksen psykologiaa, eräitä kaikista niistä teorioista, jotka askarruttivat kirjailijaa hänen luodessaan näytelmää. En tahtoisi snaoa, että tämä piirre olisi mitenkään yksinomainen vain Finnelle, vaan tahdon viitata vain siihen, että tällätavoin kotimaista näytelmäkirjallisuutta opitaan paremmin ymmärtämään. Tällätavoin tulee kansallinen taide enemmän kunniaan ja erottautuu erikoisasemassaan kansainvälisestä.

Jalmari Finnen päämääränä on juuri kansallisen näytelmätaiteen saattaminen kunniaansa. Hän on luonut eloa, väriä ja liikettä näytelmiensä ympärille, ne eivät ole jääneet harmaantumaan ajan mukana, vaan saavat yhä edelleen vastakaikua.

Olavi Bonsdorff.

(Jatk. siv. 240).

moraalin kuuluminen yksilön vastuuntuntoon. Lännen yhteinen oppi on ikuisen luomisen oppia. Lännen sanoja ovat vapaus ja elämän biologia ja arvo, realiteetti ja uuden saavutus, tietämisen pätevyys ja totuuden tutkiminen, käytäntö ja järki . . . Itä näkee kaiken vain i l m i t u l e v a n a, verhojen takaa esiin paljastuvana, Länsi syntyvänä uutena, ke h i t y k s e n ä. — Mutta Lännen piirteiden etsintään palaamme lähemmin lehtemme ensi numeron kirjoituksessa. Samoin luon siinä pikaisen katsauksen aiheeni puitteet määräävän Kohtalouskon esiintymismuotoihin maailman eri kansoilla ja niiden tarustoissa. Tässä täyttävät tarkoituksensa aivan yleiset piirtomme Idän mentaliteetista sellaisena kuin sen näen. (Jatkuu.)

Miten hienoimmalla tavalla varastetaan?

Tätä kysymystä olen tullut usein miettineeksi aivan erilaisten tilanteiden, seikkojen ja olosuhteiden vallitessa. Tarkoitan i n t u i t i o n kautta varastamista. Tiedän, että tuon edellisen lauseeni jälkeen on varmasti jokataholla ihmisiä huutamassa, että eihän sellainen varkautta ole, näinhän tekevät kaikki. Ja tosihan on — ellei ihminen omistaisi intuition lahjaa ei elämä menisi lainkaan eteenpäin, kehitys pysähtyisi siihen paikkaan, oppiminen olisi mahdottomuus. Ja kuta herkistyneempi yksilö on, sitä helpommin häneen tarttuvat intuition kautta vaikutteet, niin, useimmissa tapauksissa hän ei lainkaan tiedä, miten ja mistä tulevat nämä vaikutteet. Vain yksilön sielullinen laatu, toisinsanoen hänen eetillis-moraalinen tasonsa ratkaisee onko tuollainen »varastaminen» oikeutettua vai alhaista, tuomittavaa. Emme tällä kerralla halua pysähtyä asian tuon puolen käsittelyyn — sen jätämme lukijaimme tehtäväksi. Sensijaan otamme joitakin yleisiä esimerkkejä tällaisesta varastamisesta.

Onhan aivan tunnettua, kuinka taiteilijat, esim. runoilijat ja näyttelijät imevät vaikutteita toisistaan. Jos tuo vaikutteiden vastaanotto muuttuu kyllin karkeaksi nimitetään sitä »plagioimiseksi». Tässä suhteessa on varsinkin arvostelijoille erikoisen tunnusmerkillistä, kuinka he koettavat löytää esikuvien vaikutusta, usein siten tietoisesti halventaen tehtyä työtä. Arvostelijat eivät tällöin huomaa, kuinka heidän huomionsa voivatkin olla heidän oman mielenlaatunsa salasta valoon pulpahtamisia.

Tällä ei tahdota kieltää tuollaisen »varastamisen» yleisyyttä. Siitähän voitaisiin ottaa esimerkkejä, miten paljon tahansa.

Voi tapahtua, että näyttelijä »varastaa» rooliinsa toiselta näyttelijältä sen hienoimman, minkä toinen on keksinyt, mitä ei hän itse, mutta tajuttuaan sen elävästi omaksuu omaksi löydökseen ja esittää omanaan.

Herkän lukijan on helppo huomata, kuinka eri puolueita tai eri suuntia edustavat sanomalehdet varastavat vastustajiltaan lakkaamatta sellaista, minkä osaavat huomaamattomalla tavalla muuttaa omaksi voimakseen. Eikõhän lienekin sanomalehtimiehen paras suositus tällaisen »varastamisen» taito — ei siellä ainakaan kysytä vastuuntuntoa ja moraalia.

Edelleen tällaisia varkauksia voitaisiin huomioida loppumattomiin varsinkin rakkaus- ja liike-elämän piiriin sisältyvissä asioissa. Eikö ole tavallisimmin niin että eri miehet ideoita keksivät ja eri miehet käyttävät niitä hyväkseen. Kumpien ilo on syvällisempi? Varmaan on joillekin katkeraa ettei kaikkea saada varastamalla eikä edes rahalla ostamalla.

Sanotaan, ettei mitään uutta auringon alla — kysymys on vain siitä, millä n i m e l l ä kulloinkin asioista puhutaan. On elänyt tuhannen runoilijaa, tuhannen filosoofia, pappia tai tuomaria, miksi kuvitella pääsevänsä eteenpäin, pois saman toistumisen taikaympyrästä? — Velttous on nautintoa ja sitähän ihmiset rakastavat. Mutta eikö ole enemmän kuin nautintoa ajatella ideamaailman rajattomuutta, koettaa löytää sisälle tietoon, miten ihmishenki pääsee tuohon ideoita luovaan tilaan? Tämä tieto olisi tarpeellisin varsinkin henkilöille, jotka ovat nousseet valtaan ja asemiin, joista pelkäävät joka hetki suistuvansa.

Y. K.

MUSIIKKI JA SUOMALAINEN YLEISÖ.

Jorma Huttunen.

Maamme lähes parikymmenvuotisen itsenäisyyden aikana on säveltaide, taiteista jaloin, noussut Suomessa kukoistukseen, jonka vertaista ei aikaisempi kotimaisen musiikkimme historia tunne. Luovien kykyjen joukko on kasvamistaan kasvanut, ja nykyään ponnistelee säveltaiteemme Olympon rinteillä kokonainen pieni armeija miettiväilmeisiä säveltäjiä kohti siintäviä korkeuksia, yhä ylemmäksi jylhällä vuorella, jonka huipulla häämöttää suomalaisen musiikin suurimman mestarin jättiläishaahmo. Esittävän musiikkitaiteemme ei myöskään ole tarvinnut potea työvoiman puutetta — tyytyen ainoastaan viittaamaan moniin orkestereihimme ja kuoroihimme, haluaisimme erikoisesti kiinnittää huomiota siihen ilahduttavaan kehitykseen, joka esittävässä taiteilijakaartissamme on tapahtunut. Sen riveistä on noussut kykyjä, jotka puolustaisivat paikkaansa missä ympäristössä tahansa, ja ennen kaikkea on huomattava nuoren taiteilijapolven ylivoimaisuus sekä lukumäärään että laatuun nähden.

Virkeän ja normaalin musiikkielämän kaksi päätekijää olemme siis havainneet elinvoimaisiksi. Mutta ryhtyessämme tarkastelemaan kolmatta, yleisön harrastusta ja kannatusta, on meidän pakko todeta sen olevan suhteettoman heikon. Musiikkia ymmärtävää ja konserteissa y.m. tilaisuuksissa käyvää yleisöä tosin on — mutta kuinka paljon? Karvas totuus on, että kullakin paikkakunnalla on vain pienen pieni kantayleisö, joka todella harrastaa musiikkia ja käy konserteissa rikastuttaen siten henkistä elämäänsä samalla kun antaa taiteilijoillemme heidän välttämättä tarvitsemaansa tukea, mutta varsinaisesta musiikkikulttuurista sanan laajimmassa ja vaativimmassa merkityksessä emme vielä voi puhua.

Tarkoituksenamme ei ole tässä yhteydessä ryhtyä moittimaan yleisöämme välinpitämättömyydestä taidemusiikkia kohtaan, vaan yritämme ottaa selkoa mistä johtuu n.s. suuren yleisömme yleensä viileä suhtautuminen säveltaiteeseen, ja — saatuamme syyt siihen pääpiirteissään selville — suunnitella mitä olisi tehtävä todellisen musiikkikulttuurin kohottamiseksi maassamme.

Käydäksemme heti käsiksi ensimmäiseen kysymykseen — mikä tai mitkä syyt ovat vaikuttavimpina tekijöinä siinä masentavassa tosi-asiassa, että me niin paljon olemme jälessä suurista kulttuurikansoista musikaalisen sivistyksen laajuudessa ja tasossa? Syyt ovat epäilemättä lukuisat, mutta syvimpänä ja vaikutukseltaan voimakkaimpana pitäisimme sitä, että *lasten ja varhaisnuorison musikaalinen kasvatus kouluissa ja varsinkin kodeissa on meillä aina ollut ja on vieläkin huutavan heikko ja puutteellinen.* On lukemattomia sivistyneitäkin koteja ja perheitä, joiden jäsenistä kukaan ei koskaan ole soittanut mitään instrumenttia tai edes huvikseen laulanut — puhumattakaan mistään enemmästä harrastuksesta — ja seuraus siitä on ollut se, että yleensä jokainen sanotunlaisten kotien lapsista on iäkseen jäänyt vaille kykyä nauttia säveltaiteesta sen missään muodossa. N.s. sävelkorva tarvitsee kehittyäkseen harjaannusta kuten kaikki muutkin kyvyt — ellei se sitä saa, käy sille useimmissa tapauksissa vaikeaksi, jopa mahdottomaksikin edes eroittaa erikorkuisia säveleitä toisistaan. Kokeellisilla tutkimuksilla on todettu, että vain äärimmäisen harvat yksilöt ovat *täydellisesti* epämusikaalisia ja kokonaan vailla eri sävelkorkeuksien eroittamiskykyä — sellaisen täysin »korvattoman» ihmisen puhekin on väritöntä ja monotoonista — kun taas ne yksilöt, joita yleensä nimitetään epämusikaalisiksi ja sävelkorvaa vailla oleviksi, ovat vain *puutteellisen tai kokonaan laiminlyödyn musikaalisen kasvatuksen uhreja.*

Täten osoittautuu aivan vääräksi se käsitys, että musikaalisuus olisi Luojan lahja, joka *sellaisenaan* peritään isiltä tai esi-isiltä, ja kääntäen epämusikaalisuus synnynnäinen »vika» (jos kaikki sen nyt todelliseksi *viaksi* arvioivatkaan!), joka on mahdoton parantaa. Perinnöllisten seikkain suurta vaikutusta sekä puoleen että toiseen emme voi emmekä haluakaan kieltää, korostamme vain vielä kerran sitä, että *suomalaisten kotien yleensä heikko ja usein aivan olematon musiikin harrastus samoinkuin koulujemme liian laimea musiikinopetus ovat pohjimmaisina syinä »epämusikaalisten» ja säveltaiteesta piittaamattomien kansalaistemme lauman peloittavaan suuruuteen.*

Vasta sitten, kun yleisesti oivalletaan edellä selostamiemme seikkain tärkeys, voidaan toivoa kansamme musikaalisen sivistyksen nousevan alennustilastaan ja kohoavan niin korkealle kuin sekä luovan että esittävän säveltaiteemme yleiseurooppalainen taso vaatii. Kalevalaisten laulajaimme ja kalevaisen kanteleemme muisto velvoittaa meitä huolehtimaan siitä, ettei kansamme ja varsinkin sen nouseva polvi tänä koneellistumisen aikana päästä yhtä nuoren kulttuurimme tärkeimmistä haaroista kuihtumaan hoidon puutteeseen; kun tämän alati muistamme ja otamme jokaisen sydämenasiaksemme musiikin harrastuksen elvyttämisen, voimme luottavaisin mielin katsoa tulevaisuuteen ja lujasti uskoa — säveltaidettakin ajatellen — että

»ei mene mahti maan rakohon
vaikka mahtajat menevät».

Turun linna.

J. J. Wecksell

Haamu harmaa muinaisaikain, linna päiväin menneiden,
kautta aavain kantaa katsees vakava ja murheinen,
muistomerkki hautakummun, jonne päänsä väsyneet
vuosisadat painaa saivat, — vaikkei rauhaa löytäneet!

Rannan aalto, muinoin ylväs, yössä hiljaa vaikertaa,
ja niin kumman kaihon ääni rinnastani kumpuaa;
tänne tähtitaivahalta alas katsoo ikuisuus,
— näin on heikko ihmisaatos, ihmistyö vain vajavuus.

On kuin hautalaulun sulle laulais laine tumman yön,
nousee kuu kuin kuolinsoihtu takaa jylhän metsävyön;
kilpes murtui, murskattihin, heikko oot ja aseeton,
ainoa, mi sulle suodaan, muiston murhekyynel on.

Ken ei sentään rakastaisi murtuneita muurejas?
Sä oot nähnyt Suomen aamun ruskohohteen aikanas,
kun sen kalvaat ensisäteet poisti maasta pimennon,
olit ristin lipun suoja erärannan aution.

Maasta muokkaamattomasta ensi laihon nousun näit,
hallaa vastaan kamppailtaissa voittajaksi viimein jäät·
Suomen parhaat muistot ovat kiirehesi koristus,
taivaan kaunis kajastus ja laki, usko, oikeus.

Olit kilpi, olit kalpa, määränpääsi ihana,
tyynnä jylhä kivirintas seisoi vasten vaaroja.
Kivet sortui, teräs ruostui, mutta kansaa Suomenmaan
Luojan käsi ohjaa aina ikuisuuden voimallaan.

Suom. Reino Hirviseppä.

(Jatk. siv. 252).

vaikk'ei ainoatakaan olisi ollut. Juutalaiselta ei saanut velaksi, naapurit olivat yhtä köyhiä kuin me, emmekä me pyydä yhtä lanttia!

Ei voinut muuta tehdä kuin täydestä sydämestä nauraa kurjuuttamme. Ja silloin pujahti sisään kerjäläinen. Laulavalla äänellä hän lausui valitusvirtensä.

Äitiäni melkein huumasi, niin hän nauroi.

— Lopettakaahan, hyvä ihminen, hän sanoi. Tänään olen levännyt koko iltapäivän, koska ei ole yhtä lanttia, joka puuttuu hinnasta saadakseni puoli tankoa saippuaa.

Kerjäläinen, hyväntahtoisen näköinen vanhus, hämmästelee.

— Yksi lantti? kysyy hän.

— Niin.

— No, minä annan.

— Se nyt vielä tarvittiin, kerjäläiseltä almu.

— Mitäpä siitä, tyttöseni, minä en ole sen puutteessa, minulta puuttuu vain lapiollinen maata . . . Silloin tulee kaikki hyväksi.

Hän antoi käteeni lantin ja kiitoksiaan jaaritellen kompuroi pois.

— Jumalan kiitos, virkkoi äitini. Juokse siis . . .

Silloin hän hetkeksi pysähtyi ja nauroi suuren suuren naurun.

— No, aikaisinpa saatiin kootuksi raha. Tänäänhän en voi enää pestä. On pimeä, ja lamppuöljyäkään ei ole.

Tukahduttaminen seurasi nauramista, vaivaava, tappava tukahdus. Ja kun siirryin häntä tukemaan, ja hän huojui kasvot molempiin kämmeniinsä painettuina, virtasi jotakin lämmintä käsiini.

Se oli verta, hänen kallista, pyhää vertansa, äitini verta, joka osasi nauraa niin, kuin vain harva köyhien ihmisten keskuudessakin.

Unkarin kielestä suomensi

Lumi-Sajo.

(Jatk. siv. 255).

taista kunniaa yksinään kenellekään toisellekaan, en ehdottomasti Pelanderille paremmin kuin Palmrothille tai Enehjelmillekään, sillä sehän olisi näin vuosisadan takaa järjetöntä arvailemista todisteiden puuttuessa. Mutta — kuten jo alussa mainitsin — on »Vänrikki Stoolin» niinkuin koko »Tarinainkin» muistamisajatus muistomerkin pystyttämisen muodossa toki silti enemmän kuin paikallaan. Se on asiain nykyiselle asteelle kehitettyä jo suorastaan velvollisuuskin kaiken oikeuden nimessä, mutta tällöin ei pidä tuota hyvää ajatusta suinkaan kytkeä epävarmoin perustein yhden nimetyn henkilön kohdalle. Niinkuin »Pilvenveikon» ja »Sven Dufvan» personifioiminen olisi nyt mahdottomuus, on toivotonta »Vänrikki Stoolinkin» ehdoton osoittaminen siten, että se tyydyttäisi myöskin historiaa ja siten syrjäytettyjen toisten »Vänrikkien» jälkeläisiä. Siksipä olisikin ehkä parhaiten paikallaan — kun nyt kerran on ryhdytty patsaita pystyttelemään — »Tarinoiden» kaikkien sankareiden yhteisen »In cognito»-muistomerkin pystyttäminen sinne, missä runoilijamestari on heidän muistonsa omassa ja heidän suuressa hengessään jälkipolvien ihanteeksi ja kannustimeksi ikuistanut, — Ruovedelle.

R. H:ppä.

OIKAISU.

Lehtemme N:on 13—14 lapsikuvaukseen »Miksi ei isä — —» on tullut valitettavia virheellisyyksiä, joita toimitus pahoittelee. Lopun m.m. piti olla: miksi ei isä edes tällä kertaa voinut myöntää . . . että oli tehnyt jotain . . .

Ajat muuttuvat.

tai — muuttuvatko ne? Eiköhän ole niin, että m e muutumme ja aika vain loputtomasti esittää i h m i s t ä koko asteikossaan: ensimäisestä kävijästä korpierakosta nykypäivien laumaeläimeen saakka. Ja näiden välillä valtavaa annosta aatteita: vuoroin kuningasta, vuoroin demagogiaa! Mutta etäisyydet näiden aikojen välillä saamme mitata itse

Niinpä M u i s t o j u h l a W i e n i s s ä — Ruotsalaisen teatterin syysuutuus — mittasikin ajan tuosta ikimuistettavasta elokuun päivästä, jolloin koko Eurooppa vavahti — sadaksi vuodeksi. Niin paljon ovat ajatukset ja tavat senjälkeen muuttuneet. Maailmansodan raja-aidan taakse jäivät kaikki perinnäiskäsitteet, joten tälle uudelle puolelle ei »loikannut» montakaan suuruutta, joka olisi kestänyt nykypäivien vaa'assa.

Niinpä olikin näytelmässä huvittavinta se parodia, mikä oli saatu entisyyden kustannuksella. Itävallan vanhat hovi-inventarioripeet saivat vielä kerran esiintyä »galassa.»

Nuo elämänrullista poisjääneet ihmispoloiset kokoontuivat näet yhteiseen juhlaan Wienissä — tuossa vanhojen muistojen sankarikaupungissa. Illalle koko loisteen loi, yhdeksi yöksi rajan yli uskaltautunut arkkiherttua Rudolf — tuo »enfant terrible» Habsburgien levotonta verta, joka — mainehikkaan entisyyden täydellisesti mennessä päähän, unohtaa alkeellisimmatkin siveellisyysvaatimukset törmäten siten yhteen erään nykypäivien Wienin kuuluisimman perheen kanssa. Psykiatrianprofessori Krugin kaunis puoliso Elena — jo ennenkin ollut hänen rakastettunsa — joutui taas uudelleen »keisarillisen» tahdon uhriksi huolimatta siitä, että hän sillä välin oli jo solminut lujemmat, porvarilliset siteet.

Tässä lyhyesti näytelmän rakkausjuoni, jossa jälleen — ties monennenko kerran — oli väännetty tuota vanhaa kampia: vaimo- mies-rakastaja. Mutta harvoin sattuvammissa puitteissa!

Ei näet voi kieltää, etteikö tuo haalistunut seurue tehonnut. Oli aivankuin isoäidin ullakkokomero olisi saanut eloa ja astunut esiin. Me nauroimme vilpittömästi ikäänkuin tuo sama »vintti» ei olisi kuulunutkaan meille, jotka kuitenkaan emme vielä yhden polvenkaan ikää ole istuneet näissä Euroopan »uudestikalustetuissa huoneissa».

Englantilainen S h e r w o o d — näytelmän tekijä — oli laskenut oikein rakentaessaan juonen tällä tavoin kahden eri aikakauden väliin. Olihan luonnollista että rakkaus »kuninkaallisista lähteistä» ammentaen tuntui vähemmän väljähtäneeltä. Ja nuoren Habsburgin tiliin saattoi panna mitä vain: hupsuutta, häikäilemättömyyttä, mutta myöskin charmia ja varmaa valloittamistaitoa, viimemainittu vuosisatojen vanhaa perua. Olihan tämä suku kerran hallinnut satoja miljoonia ihmisiä ja ilman suurempaa hengen mittapuuta — ainoastaan kuninkaallisen syntyperän dokumentilla. Kas siinä tausta, mistä ammentaa!

Niinpä saikin kuninkaallinen Rakastaja liukua koko portaikon: alas ylimmältä askelmalta nykypäivien maailmaan, joka ei suinkaan ollut mikään »takapiha». Olipahan korkeastiopinnut Älyn valtakunta, jossa istui hallitustuolilla professori Krug.

Elena rouva, joka ihan miehensä kädestä — psykiaatteri kun oikein oli tahtonut että hän osallistuisi juhlaan — nautti Habsburgia koko annoksen: makeata ja kirpeää — parani vaikeasta Rudolf-kompleksista, mikä »tauti», koko avioliiton ajan — oli ollut hiipivää ja hitaasti onnea tappavaa.

Kirjailija kulki siis nykypäivien kehityksessä ihan psykoanalyysin kynnykselle — mutta ei pitemmälle. Syvemmälti hän ei vajonnut tämän suverenisen kolmivallan rakkaussarkaan. Hänelle riitti vain, että oli sijoittanut »leikin» sopivasti sillalle — kahden eri aikakauden väliin. Näin ollen ei hän meiltäkään vaatinut mitään kirjallis-taiteellista »ulosseteliä», korkeintaan tilityksen näiden maailmojen etäisyyssuhteista — jonka jo annoimmekin!

Ja vielä muutama sana Rva M i a B a c k m a n i n ohjauksesta, joka oli hänen ensi debyyttinsä ruotsalaisella puolella.

Yksityiskohtia myöten oli siinä tehty älykästä työtä eikä suinkaan vauhtia puuttunut; jo yksistään E r i k L i n d s t r ö m-R u d o l f i n e n t r é juhlaillan kokossaliin, sellainen v e n i-v i d i-v i c i — että muistaa. Loistavammalla hirtehishuumorilla voisi tuskin kantaa »kaatuneiden Caesareiden» toogaa. Ave p o p u l i! Morituri te salutant! oli suorastaan ruhtinaallinen joutsenlaulu ennen palaamista elinkeinoihin. Autonkuljettaja v. Habsburgina!

Heeva.

Tunnelmia lentokoneessa

Seison Katajanokan lentosatamassa ja katson auringossa välkehtivää aluminiumilintua, joka on lähtövalmiina. Olen vielä lujasti maakamaralla, tämä odotus merkitsee minulle vain erästä elämän monista tapahtumista. Muutaman minuutin kuluttua olen Helsingin yläpuolella. Tähän asti tämä kaupunki on merkinnyt minulle jatkuvaa sarjaa pieniä yksityiskohtia. Nyt se on kokonaisuus, yhteistulos jokaisesta eletystä hetkestä. Mistä kaikesta? Tuolla vasemmalla näen lapsuuteni kodin, harmaan pihamaan, yksinäisen kadun ja suuren puiston. En ole käynyt siellä vuosikausiin. Mutta samalla näen paljon muutakin. Tunti sitten kävelin tuolla Rautatientorilla, pari päivää sitten olin tuossa teatterissa, lukemattomat kerrat olen liikkunut tuota vilkasta katua pitkin . . . Muutamien päivien, monien vuosien elämykset sukeltavat yht'aikaa mieleeni. »S a m p o», lentokoneemme jättää Helsingin.

Kone sukeltaa pilvien yläpuolella, rakeet putoavat raskaina sen aluminiumisiiville. Alhaalla on kirkkaita järviä, viheriöitä metsiä, joihin pilvet luovat tummia varjoja.

Nyt on Turku allamme, tuomiokirkko seisoo juhlallisena taloröykkiön keskellä, mutta täältä katsottuna se ei ole minkään ylevän idyllin etuvartiona, vaan hukkuu kaaoksen keskelle. Kauniissa kaaressa laskeudumme Ruissalon lentosatamaan.

Kone kohoaa jälleen ilmaan, tuntuu kuin hetki hetkeltä tavoittaisimme laskevan iltapäiväauringon.

Nyt tuntuu lähestyessämme vierasta maata kaikki reaalisemmalta, todellisemmalta. Olemme tottuneet katsomaan elämää ylhäältä. Tuolla kulkee auto tien vasenta syrjää. Metsät ovat samanlaisia kuin Suomessa. Alan valmistua astumaan jälleen maakamaralle. Tukholma on edessä siniharmaiden metsien takana, suurena kokonaiskuvana. Mutta meidän matkustajien on laskeuduttava omaan paikkaamme siellä, nyt elämä tarjotaan jälleen vain pienissä erissä.

Olen vieraalla maalla, vieras kiihoittava maailmankaupunki on tuolla muutaman kilometrin päässä. Helsinki on hukkunut jonnekin merentakaiseen epämääräisyyteen. Raitiovaunut kiitävät ohi, autoja kulkee jonottain, ihmisillä on kiire. Elämyssarja on suurempi ja houkuttelevampi kuin ennen.

Eräänä kirkkaana aamuna autobussi vie minut Lindarängin lentosatamaan. Kone kiitää jälleen eteenpäin samaa reittiä T u k h o l m a—Turku—Salo—Lohja—H e l s i n k i. Keskipäivällä olemme jälleen Aeron lentosatamassa Katajanokalla.

Olen ollut ilmassa, jossa ei ole mitään rajoja, josta käsin elämä on suuri ja rauhallinen kokonaisuus. Nyt laskeudun jälleen omaan pieneen lokerooni maankamaralla, omaan rajoitettuun elämänpiiriini.

2 t. 45 min. ei ole pitkä aika elämässä. Mutta sinä aikana voi tapahtua paljon. Sinä aikana voi koota ajatukset selkeään kokonaisuuteen, sinä aikana voi tehdä synteesin koko eletystä elämästä.

Kai.

Helsinki 1934. K. F. Puromiehen Kirjapaino O.-Y.

Vaikutelmia muutamista alkusyksyn konserteista.

Artto Granroth.

Tämä nuori, loistavalahjainen sellotaiteilija, jonka konsertti oli syyskuun 17 p:nä Konservatoriossa, on nopeasti kehittynyt vaikean soittimensa käytössä. Hän saa sellostaan kantavan, irtonaisesti laulavan äänen, joka cantilenessa soi ilmeikkään kauniina, ja molempien käsien tekniikka on jo vaikeisiinkin tehtäviin riittävä. Ohjelma, jonka päänumeroina olivat Lalo'n konsertti ja Locatellin sonaatti, ei ollut helposti soitettava, mutta hra Granroth kykeni kiitettävällä tavalla voittamaan sen teknilliset vaikeudet.

Artto Granrothin taiteilijaluonteen tunnusomaisimpana ulkonaisena piirteenä on harras kiintymys ja rakkaus taiteeseen. Sisäiseltä laadultaan se on ennen kaikkea mietiskelevä ja sisäänpäin kääntynyt — ei kuitenkaan raskas eikä jäykänvakava — ja aina voi siinä syvimmällä vaistota surumielisen pohjavirran. Hillityn herkkä, mietepitoinen runollisuus on hänen soitolleen yhtä luonteenomaista kuin absoluuttinen kauneus tai kirkastunut, ylimaallinen puhtaus, ja hänen ajatuksellinen jäsentelynsä — jokaisen nuoren taiteilijan heikompi puoli — on jo nykyiselläänkin selvää ja sattuvaa. Hänen esitystapansa on yleensä sävellyksen sisällölle uskollista, ja sille ovat täysin vieraita ulkonaiset, sanoisinko itsekkäiden tarkoitusperien sanelemat tehokeinot. — Tällä en suinkaan tahdo sanoa, että taiteilijan koruton tehtäväänsä suhtautuminen vähentäisi hänen esitystaiteensa antoisuutta, päinvastoin mielestäni juuri se lopullisesti avaa hänen soitolleen tien kuulijain sisimpään ja tekee sen henkiset ja taiteelliset arvot niin läheisesti omaksuttaviksi.

Yleisvaikutelma konsertista oli, että Artto Granroth on yksi niitä todellisia taiteilijoita, jotka kykenevät sisäisen näkemyksensä kantavuudella ja kauneutta palvovan henkensä joustavuudella uudestiluomaan sävelteoksia ja muuntamaan niiden sisällyksen kuolleista nuoteista eläväksi, vaikuttavaksi taiteeksi. — *Kerttu Bernhardin* säestys ansaitsee parhaat mainesanat, ja taiteilijoiden yhteissoitto oli yksimielisen varmaa ja kauttaaltaan musikaalisen hengen koossapitämää.

Yrjö Selin,

joka monivuotisen poissa-olon jälkeen piti konsertin syysk. 20 p:nä Yliopistossa, otettiin vastaan lämpimin suosionosoituksin hänen palattuaan takaisin kotimaahansa. Taiteilija hallitsee kokeneen mestarin vakiintuneella taidolla sellonsoittotekniikan salaisuuksia, ja kun hra Selinillä lisäksi on arvokas soitin, jonka jalostunutta ääntä hän mielinmäärin pystyy värittämään, voi hän kaikella vakavuudellaan syventyä sävellysten henkeen. — Muutamat ohjelman alkupuolella huomatut intonatio-virheet lienevät olleet satunnaisia, eivätkä anna aihetta enempään kuin mainintaan.

Jo ohjelman kokoonpanotapa antoi ennakkokuvan siitä totisesta vakavuudesta, jolla hra Selin tehtävänsä taiteilijana käsittää. Veracini-Salmonin ja Brahmsin sonaatit eivät ole »suuren yleisön» kappaleita, ja samaa voisi sanoa parista pienemmästäkin ohjelmassa olleesta sävellyksestä, joista m.m. Bachin yksinkertaisuudessaankin liikuttavan Arioson mukana-olo ja vielä enemmän sen harras esitys todistivat ennakkokuvan aiheutetuksi. Taiteilijan tulkinnan vakavuus oli muissakin numeroissa sukua hengelliselle hartaudelle; Brahmsin syvämietteinen e-mollisonaatti esim. soitettiin sellaisella antaumuksella ja eetillisten motiivien korostuksella, että siihen tuskin olisi pystynyt sellainen, jonka ajatusmaailmassa ei ikuisilla kysymyksillä ole sijaansa. — Tuntuu muuten siltä, kuin hra Selinin pitkäaikainen Norjassa oleskelu olisi huomattavastikin vaikuttanut hänen henkiseen laatuunsa — ainakin sikäli kuin se tässä konsertissa ilmeni — jotain norjalaista, voisiko sanoa hidasverisempää lyyrillisyyttä ja viileätä, vaikkakin syvää tuntemistapaa oli joka tapauksessa havaitsevinaan hänen soitossaan. Kun nämä ominaisuudet ovat yhtyneinä siihen filosoofiseen ajattelupohjaan, jolla hra Selinin taide ikäänkuin perustalla lepää, on kokonaisuus ylivoimaisesti aatteellinen. Kaiken kaikkiaan oli tämä konsertti niitä, joista kuulija poistuu henkisesti rikkaampana ja avartuneempana. — *Leo Funtek* jälleen flyygelin ääressä joustavasti myötäilevänä kuten aina.

J. H.

Laitapuolella ja yökerhossa.

Kansallisteatteri: Kameeli neulansilmän läpi.
Kansanteatteri: Broadway.

Kansallisteatterin toinen ensi-ilta oli tsekkiläisen František Langerin komedia »Kameeli neulansilmän läpi» (. . velbloud uchem jehly . . .)

Langer on tuttu meille näytelmistään »Laitapuolella» ja »Ferdys Pištoran kääntymys». Hän kuvaa ensimmäisessä suurkaupungin mielenkiintoista esikaupunki-ilmapiiriä. »Ferdys Pištoran kääntymyksessä» hän käsittelee ylemmän ja alemman yhteiskuntaluokan suhdetta toisiinsa. Päähenkilö, varas muuttuu hetkeksi paremmaksi ihmiseksi, mutta vajoaa pian entiseen elämäänsä. Ne vaikutteet millä häntä koetetaan käännyttää, eivät ole oikeita. Viimeisessä näytelmässä »kameeli tosiaan menee neulansilmän läpi», yhteiskunnan alimmatkin kohoavat »pinnalle».

Näiden kolmen asteen mukaan voidaan Langerin katsoa luoneen näytelmänsä. — Ensin miljöö sellaisenaan, sitten pyrkimys tavoitella jotain parempaa tai omaan olotilaansa alistuminen. Näihin puitteisiin rajoittuukin »laitapuolen» elämä. Se jatkuu siellä samanlaisena päivästä päivään, mutta alituisesti ihmiset kaipaavat jotakin parempaa, ja joskus he pääsevät toivomustensa perille.

»Kameeli neulansilmän läpi» on rikkaan miehen ja köyhän tytön elämäntarina. Se muistuttaa Pagnolin »Mariuksesta». Mutta näytelmän yhteiskuntasatiiri on se, joka antaa sille kantavuutta ja voimaa. Näytelmän alku on liiankin lupaava, sillä loppu on kovin kesy. Ukko tekeytyy rammaksi ja saa muutamia ylempään yhteiskuntaluokkaan kuuluvia henkilöitä kurkistamaan kellarin kurjuuteen. Säälistä he hellittävät kolikoitaan tuodessaan hänet »Sairasvuoteelle».

Ja sitten; Rikas mies tosin joutuu maitokaupan apulaiseksi, mikä vielä on kekselästä ja omaperäistä, mutta kaikki loppuu farssimaisen hyvästi.

»Broadway».

Onko Denningin ja Abbotin kirjoittama »Broadway» vain varieteenäytelmä, jossa nuoret tytöt gramofoonin säestyksellä sätkyttelevät sääriään? Se on paljon enemmän, se on todellinen pala elämää. Kun näytelmä alkaa, tanssivat varieteetytöt monotoonisesti samaa, ikivanhaa tanssiaan. Kun näytelmä loppuu, tanssivat he jälleen samaa tanssiaan. Ja kuitenkin on välillä tapeltu, kiroiltu, yökerho on ollut jätkien kokoontumispaikkana ja kaksi murhaa on tapahtunut.

Muistelkaamme Elmes Ricen »Street sceniä» (Katua). — Kadulla tapahtuu paljon, mutta kaikki on vain osana arjen välttämättömässä kehityskulussa. Elämä jatkuu. Kaikista sen suurista ja pienistä tapahtumista huolimatta tulee aina aamusta ilta ja illasta aamu. »Kadussa» näytteli Katu pääosaa, »Broadwayssa» kapakka — toisin sanoen molemmissa Elämä itse.

O. B.

Hinta 5 mk. HELSINKI 1934. K. F. PUROMIEHEN KIRJAPAINO O.-Y.